47րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 831 Կ. ՊՈԼԻՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11/24 ՄԱՐՏ 1904 6 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1322 — 11 ՄԱՐԹ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S.te Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Բաբը Ալի Ճատտէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն դարձուիր:

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی : اوهانس قرید
اداره خانه‌سی : باب عالی جاده سنده نومرو ٣٨

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆր.

ԾԱՆՈՒՑՄԱՆՑ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ:

10 ՓԱՐԱ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

10 ՓԱՐԱ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Կը վարանիմ գտնել սահման մը, գծել շրջանակ մը, որուն մէջ կարենամ ամբողջովին ամփոփել ճիշդ ու ճշգրիտ իմաստը խորագրիս. ա՛յնքան ստուար ու շատ են անոր տեսակէտները և ա՛յնքան բազմակողմանի՝ անոր պարերը:

Աստուածային պարգեւ մը, հրեշտակներու զբաղումը, մարդուն փնտռածն ու միա՛կ բաղձանքը՝ ընտանեկան երջանկութիւն:

Մտքին զուարթութիւնն ու պայծառութիւնը, սրտին թեթեւացումն ու հեշտանքը, հոգիին խայտանքն ու պէ՛տքը:

Ապրիլ՝ երջանիկ ըլլալու, մեռնիլ՝ հանգստանալու, երջանկանալո՛ւ համար:

Եւ ինչո՞ւ արդեօք:

Անո՞ր համար որ այնքան դժուար, ա՛յնքան սուղ է անոր ստացումը, և ա՛յնքան հեշտ, ա՛յնքան դիւրին ու թանկագին՝ անոր վայելքը: Անո՞ր համար արդեօք որ շատեր կը բաղձան անոր ու քիչե՛ր միայն կրնան հասնիլ անոր, ու տիրանալ: Անո՞ր համար դարձեալ որ ընտանեկան երջանկութիւնը աշխարհային բոլոր միւս երեւոյթներուն պէս մի՛շտ վաղանցիկ, միշտ խուսափուկ է ու անուշ բուրող վարդին պէս միշտ փուշոտ՝ անոր ցօղունը: Թերեւս, բայց, առաւելապէս և հաւանականապէս անշուշտ անո՛ր համար որ, Նախամարդը իր առաջին նայուածքին մէջ՝ փայլուն, կեանքո՛տ արեւէն շլացած ու շլմորած՝ չուզեց զայն ճանչնալ, չկրցաւ մեկնել անոր բարձր իմաստը, չգիտցա՛ւ յարգել անոր մե՛ծ արժանիքը, և հետեւապէս՝ արգիլուեցա՛ւ զայն իրեն, զրկուեցաւ երջանկութիւնը իրմէ՝ և իր զաւկըներէն: Երկինքի դատաստանին առջեւ ա՛յդպէս վճռուեցաւ Աստուածայնօրէն, ու այդ վճիռն էր որ իր անողոք, արցունքո՛տ դառնութիւններով եկաւ ստուեր բերել մարդուն կընճռոտ ճակատին:

Ու ահա՛ մարդը երկինքի անմի՜ջ կեանքէն, երջանկութենէն, հրեշտակներուն ձեռքով դէպ ի երկիր, դէպ ի հո՛ղը քշուած, վտարուա՛ծ:

* * *

Ի՛նչ է սակայն իրապէս ընտանեկան երջանկութիւնը, կամ ի՛նչպէս կը մեկնուի ան՝ մեր աշխարհիկ կեանքի երեւոյթներու զանազանակին մէջ:

Ըմբռնումներ՝ խիստ տարբեր ու այլազան, բոլորովի՛ն մարդկային ու ամբողջովին աշխարհային: Չենք ունեցած ու չենք կրնար ունենալ անշուշտ որոշ ու մէկին բացատրութիւն մը, որով կարենանք մեկնել իմ ու քու երջանկութիւնը՝ միեւնոյն տեսակէտով միանգամայն: Եւ ահա ասկէ՝ գաղափարի և տեսակէտներու անմեկնելի՝ զանազանութիւնը:

Մէկը՝ իր ոսկիներու ցնորական կուտակումին մէջ կը նկատէ գտած ըլլալ ընտկ. երջանկութիւնը, միւս մը՝ ոսկիներու ճամբուն վրայ կը կարծէ զայն ընդնշմարել, և երրորդ մը՝ իր առեւտր. գործերու և ապրելու դիւրութիւններուն մէջ կ'ուզէ տեսնել ու վայելել զայն լիուլի, անյա՛գօրէն:

Ահա՛ւասիկ ընդհանուր վիճակն ու սահմանը, որուն մէջ և որո՛վ միայն ապահովուած կ'զգայ մարդ՝ իր երջանկութիւնը:

Բախտէն ժառանգուած, կեանքէն սիրուածը, որուն երեւակայելու ընդունակութիւնը իր հարստութեան դէզէն անդին չկրնար անցնիլ, և որուն հեռատեսութիւնը սահմանափակ է. այո՛, այդ հարուստը բնական է թէ չունի՛ երբեք հոգ կամ ցաւ՝ և ի՛նչպէս չհեշտանայ ան, երբ ապահովուած իր վիճակը կրնայ լիաբուռն հայթայթել եւ տալ իրեն հաճոյքն ու ընտանեկան երջանկութիւնը՝ ի՛նչ կերպով որ կ'ըմբռնէ ան: Ու այդ ընտանեկան մթնոլորտին մէջ, ցաւալի է ըսել թէ սիրոյ պլպլո՛ւցքն անգամ չգար երբեմն փարատել ու ցրուել մեռելական կո՛ւռ խաւարը իր հոգիին, զի սրտի կեանքը չա՛ճիր երբեք զեղխ ու շուայտ այդ երդիքին տակ, ուր հեշտանքն ու ճոխութիւնը կ'արգիլեն մուտքը սիրոյ արեւին տաքո՛ւկ ճառագայթներուն: Որով կեանքը կը դառնայ անպէտ ու անպտուղ, վայրի՛ բուսականութիւն մը, որ իր հաստ արմատը շատ խո՛ր երկարած է հողին մէջ:

Դասակարգ մըն ալ ունինք սակայն, որուն ամբողջ ընտանեկան կեանքը երազ մըն է, երազ կուգայ, երազ կ'անցնի: Իր ընտանեկան վիճակին վրայ հաւատք չունի երբեք:

Ընտանեկան կեանքի մէջ երջանիկ ըլլալու, երջանիկ ապրելու մասին իր գաղափարները միշտ սեւեռեալ, միշտ անկայուն են ու կը մնան մինչեւ վերջին վայրկեանը իր կեանքի մեծ ժամուն: Աւելիին ու լաւագոյնին գաղափարովը զսպանակուած՝ անդուլ պայքար մը, բուռն ընդվզում մը ունի իր անձին դէմ: Միշտ դժգոհ, միշտ գանգատող վիճակ մըն է իրը: Կեանքը իր այդ փուլին մէջ հրապոյր չունի իրեն համար, այլ՝ իբր միջոց մը կամ ժամանակի իբր անորոշ տեւողութիւն մը միայն կը նկատէ զայն, որու միջոցին ան պիտի քալէ ու քալէ, վերջապէս հասնելու համար — եթէ յաջողի սակայն — ոսկիներու այն ճամբուն, ուր կ'երազէ գտնել ընտանեկան երջանկութիւնը իր կատարեալ ամբողջութեանը մէջ: Այդ է իր կեանքին նպատակը, որուն շուրջը կը տեսնէ աշխարհը: Ի՞նչ սիրուն անակնկալներ, զորս երջանկութիւնը միայն ունի իր ծոցին մէջ, պահուած են իրեն համար, ու ե՛րբ արդեօք պիտի հնչէ զանոնք վայելելու անոյշ կոչը: Կը քալէ ու կը վազէ, կարծելով որ ամէն օր, ամէն ժամ քայլ մը եւս առած է դէպի ընտանեկան երջանկութիւն ու չմտածեր երբեք թէ ճակատագիրը, անողոք ճակատագիրն է որ զինքը այդպէս կը հալածէ մինչեւ եզրը այն անդունդին, ուր միայն թերե՛ւս, պիտի կրնայ տիրանալ իր բաղձանքին:

Աղբիւր, կեանքը երջանկութիւնն իսկ չէ՞ միթէ: Մացառուտքին խորը բացուած վարդը ի՛նչ պիտի կորսնցնէր իր գեղ ու հրապոյրէն, ոչի՛նչ, ընդհակառակը, աւելի բաղձալի չդառնա՞ր այն, երբ զինքը պատել, զինքը ծածկել ջանացող այնքան աճեցուն փուշերն ու ա՛յնքան խիտ մացառուտքը կարծես հեգնել ուզելով, իր խպնոտ կարմիր դէմքը քեզի դարձուցած՝ այդ խորերէն քեզի կը ղրկէ անուշ ու գինովցնող իր բոյրը:

Ա՛յս ալ ահա խորհելու կէտ մըն է այն դասակարգին. զոր մեր դասաւորումին մէջ իբր երրորդ մը նշանակած էինք: Ի՛նչ պիտի ընեմ ես աւելին, կ'ըսէ ան. կեանք մը ունիմ ապրելիք, ճամբայ մը ունիմ քալելիք, եթէ ապրելու միջոցներս ու պայմաններս կըրցան դիւրացնել ինծի ճամբորդութիւնս, գոհ եմ եւ հետեւապէս երջանիկ:

Ընտանեկան կեանքը արդէն ամբողջ մաքառում մ'է հոգեկան ու մարմնական ցաւերու դէմ, որոնց մեղմացումն ու թեթեւացումն է երջանկութիւն ըսուածը: Հաճոյքն ու հեշտանքը ի՛նչ պիտի արժէին, եթէ ցաւը չգար երբեմն իր դառն կոտտանքներով ընդմիջել զանոնք: Ծարաւը չէ՞ որ բաղձալի կ'ընէ ջուրը, եւ յոգնութիւնը չէ՞ որ երազել կուտայ հանգիստը:

Չեմ կրնար ենթադրել հաճոյքն ու ընտանեկան երջանկութիւնը՝ առանց ցաւի կամ առանց վշտի: Ի՛նչպէս կրնամ երջանկութիւնը զգալ կամ գաղափար մը կազմել անոր մասին՝ երբ տառապիլ չեմ գիտեր:

Գոհ ըլլալ միշտ վիճակէն, չընդդիմանալ ճակատագրին, քիչով բաւականանալ, չբաղձալ աւելիին. ահա՛ պայմանները, որոնցմէ շինուած եմ իմ ընտանեկան երջանկութեանս տունը, և որոնք միայն կրնան տեւական ու անկործան պահել զայն:

Շատեր շատ բան կ'ըսեն ու կ'երազեն. ինչո՛ւս պէտք: Ո՛վ գիտէ, այդ անիրականալի երազներուն մէ՛ջ է արդեօք որ կը կայանայ իրենց ալ ընտանեկան երջանկութիւնը, թերե՛ւս:

ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԿԱՅԾԱԿԸ

Կայծակի խմահանդէսները. — Արակօի միջոցները. — Տարօրինակ պատահարներ:

Այս ամառ նշանակելի անձրեւոտ օրեր անցուցինք, որոնք ինչպէս ամէն ատեն, նոյնպէս ալ այս անգամ ժողովրդային առողջութեան վրայ ազդեցութիւններ բանեցուցին: Ջղային և առողջապահական տեսակէտով ընկճուածներուն վրայ մասնաւորապէս մեծ տպաւորութիւններ կը ներգործեն այդ օրերը, որոնք լաւ չեն նպաստեր անոնց: Չէ՞ մի որ մենք ելեկտրական ձգտումէ մը կախուած ունինք, որ միշտ ընդ միշտ կը փոխուի հողին և մթնոլորտին միջեւ: Դեռ մօտ ատեններս ցոյց տրուեցաւ թէ՝ ելեկտրականութեան հաղորդակցութիւնը կարելի է բաց օդի մէջ, օրինակի համար անթել հեռագիրը որ այս ըմբռնումը գործնականապէս հաստատեց:

Կայծակն ալ զուտ ելեկտրական երեւոյթ մըն է, որուն սկզբնապատճառը չեմ յուսար որ ազնիւ ընթերցողներս մէկուն իսկ անգիտակից չըլլայ: Մամիկներու խօսքին նայելով, Եղիա մարգարէին կառքին որոտընդոստ անիւներէն կը ծագի. ասոնք նուիրական աւանդութիւններ կը մնան միշտ և հաշտ չեն կրնար ապրիլ գիտութեան արդի ըմբռնումին հետ: Ելեկտրականութիւն ըսինք ու անցանք կայծակին համար, բայց ի՛նչ է ելեկտրականութիւնը: Ահ, ինծի հոս պապանձում կը մնայ, քանի որ գիտական աշխարհն ալ տգէտ է դեռ այս մասին:

Տեսած էք անշուշտ շատեր, որոնք ահուդողի կը մատնուին փոթորիկի միջոցին: Ի բնէ կը զգան կայծակներուն սաստկութիւնը և նոյնիսկ մերձաւորութիւնը. սակայն այս զգայնութիւնը անասուններուն քով աւելի բուռն կերպով զգալի է: Օրինակներ. գորտը ճշգապահ ծանրաչափ մըն է. այս անասունը լաւ կը զգայ թէ օդը պիտի աւրուի. ուստի ջուրին յատակը կ'իջնէ տիղմերու մէջ: Նմանապէս ագռաւներն աւելի ցածէն կը սկսին թռչիլ և այլ շատ օրինակներ:

Հակառակ գիտութեան աշխատութեանց, կայծակի մէջ կը տեսնեմ դեռ բնութեան տիրապետող քմայք մը: Սովորաբար կայծակէ վախցողներուն ըմբռնումները մինչեւ Ֆրանքլին հասած են, բայց շանթարգելին ստեղծագործումէն ի վեր, իբր մէկուկէս դար, ոչինչ յաւելում մը կրեց և կամ կատարելագործուեցաւ այս մետաղեայ ձողը:

Արակօ, Գաղղիացի նշանաւոր գիտնականը, իր կողմէն ամփոփումներ ըրաւ. սակայն այս մեծ գիտը թէեւ իր պարզութեան մէջ կատարելագործուած մըն էր, բայց և այնպէս գիտենք թէ այսօր դեռ կայծակը իր բռնի քմահաճոյքները կը խաղայ և դեռ մենք անգիտակից կը մնանք թէ՝ ինչո՞ւ այս ճամբան և ոչ թէ այն կամ միւսը: Նեւտոնի ցոյց տուած ձգողական ուժը մեզ չի համոզեր կայծակի մասին ալ նոյնը ըմբռնել. ինչո՞ւ այս ծխնելոյզն և կամ ծառը՝ ոչ թէ անոր դրացին: Նոյն իսկ պարագաներ ալ կան որոնց համագումարին մէջէն մէկը միայն ընտրուած կ'ըլլայ: Ահա պուրակ մը, հազարաւոր ծառեր և անոնցմէ մին թերեւս ամէնէն կարճահասակը՝ բնութեան պատուհասին կ'ենթարկուի:

Ի՛նչ միջոցներ խորհելու է ուրեմն կայծակէ վախցողները և զանոնք նախազգացողները այս ահ ու դողէն ազատ պահելու համար:

Արակօ կը պատուիրէ թէ՝ կղզիացեալ մնալը կարեւոր է. պատէն հեռի և սենեկին ճիշդ մէջտեղը պէտք է նստիլ: Նոյն գիտունը մեծ գովասանքներով կը խօսի մետաքսի թելերով օրօրոցի կիրառումին մասին: Հակառակ պարագային լաւագոյն է իր անձին և հողին մէջ վատ հաղորդիչ մը դնել, զոր օրինակ աթոռակ մը, ապակի, անկողիններ և այլն:

Ասոնք վտանգին առաջքը կ'առնեն և ոչ թէ զայն կ'ոչնչացնեն, վասն զի տեսնուած են այնպիսի դէպքեր ուր կայծակը ապակիի, կպրածխեթի և անկողինի զարկած անցած է:

Արակօի դիտողութիւններէն վերջ բնագէտ-փիլիսոփայի մը ըսածները կան որոնց ազդեցութեան վրայ այնչափ գովեստով կը խօսուի և որոնք մեզմէ շատերուն անծանօթ կը մնան:

— Ինչպէս շնիկ մը, տունը աւազակներէն կը պաշտպանէ, կ'ըսէ բնագէտին մէկը, նոյնպէս դարձեալ շնիկ մը կ'ազատէ մարդուս կեանքը շանթերէն: Շնիկ մը մետաղեայ ձողի մը պէս շանթաձիգ է, շանթը իր ընտրելիներուն մէջ նախապատուութիւնը շունին կուտայ:

Այս քմայքը բնութեան, հակառակ իր արտառոցութեան, կը գտնէ իր վաւերացումը իրողութեանց մէջ: Անասուններն են իսկապէս, զորոնք նախամեծար կը համարէ շանթը: Խաշնարածներ վնաս մը չեն կրած երբ իրենց քով բազմաթիւ ոչխարներ կայծակնահար կ'ըլլան: Հետեւեալ եղելութիւնը կը յիշատակէ գիտնականը:

Շարթրի մօտ, Բրավիլի մէջ, ջաղացպան մը արմտիք բեռցած ձիու և ջորիի մը մէջտեղն անցած կը ճամբորդէր, մէկ հարուածով երկու անասունները կայծակնահար կ'ըլլան որոնց մէջէն ջաղացպանը կ'ազատի պարզապէս՝ գլխու բուռն ցաւ մը ունենալով և մի միայն մազերը խանձելով և գլխարկն այրելով: 1825ին յունիսի մէջ Ուէսդէրի մօտ նժոյգ մը կայծակնահար եղաւ բայց զայն առաջնորդող տղան մխրճուիթ աղէտի մը չենթարկուեցաւ: Եւ հաստատելու համար թէ շնիկ մըն ալ կրնայ իբր շանթարգել ծառայելու, աւելցնենք նաեւ թէ 1816ին Բուլէն անուն անձ մը իր սենեկին մէջ շնիկին հետ կը գտնուէր երբ կայծակ մը ներս մտաւ: Բուլէն միայն նուաղում մը ունեցաւ, իսկ շնիկը այրեցաւ:

Կը պատմուի նաեւ հետեւեալը. 1819ին Յուլիսի 11ին կայծակը ինը հոգի սպաննեց երբ ասոնք աստուածային պաշտամունքի մը ներկայ էին, բայց միեւնոյն ատեն գաղտագողի եկեղեցի մտած քանի մը շներն ալ կայծակնահարեցան:

Ուրեմն շունը մարդուն ամենամտերիմն է:

Վառ երեւակայութեամբ ուրիշ բնախօս մը կը պատուիրէ փոթորկի միջոցին անկողին մտնելը: Հին դարու մէջ առհասարակ սա կարծիքը կար որ գետինը պառկող մարդը կայծակէն բնաւ չի վախնար և ասոր ալ փորձը եղաւ 1828 Յուլիս 3ին, երբ կայծակը խրճիթի մը վրայ ինկաւ Շիքէաթրի մօտ, կայծակը՝ փայտեայ մահճակալը բռնկցուց, վերմակը և մահիճը և մէջը հանգչողը վար գլտորեց առանց այս անձին վնաս մը հասցնելու: Միեւնոյն ամսոյն 9ին Տօնքասթրի մօտ, կայծակը ծածկոցը վերցուց անկողինի մը ուր կին մը պառկած էր և այս կինը վախէն զատ ուրիշ բան չունեցաւ:

Այս անկարելի բան մը չէ, բայց հակառակ պարագան ալ կայ և տեսնուած է, ուր մարդ ողջ ողջ այրած է: Ահաւասիկ կայծակին անգամ մը եւս քմայքը:

Քմահա՞ճ է կայծակը, բայց այս քմայքին մէջ ալ կայ ըստ ինքեան օրէնք մը որ մարդուս գիտակցութենէն քօղով մը անջատ կը մնայ: Բնութիւնն ինքնին մեծ օրէնսդէտ մըն է, ինքը յարգող է օրէնքին բացարձակ ճշմարտութիւնը:

Թ. ՇԱՒԱՐՇ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՇԱՐԱԿԱՆ

Տօնական օրերը կը մօտենան, և հաւատացեալներէն շատեր չեն գիտեր եկեղեցիներու մէջ երգուած Շարականներուն իմաստը: ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՇԱՐԱԿԱՆը որ Թերթիս աւագ-Խմբագիր Երուանդ Տ. Անդրէասեանի աշխատասիրութիւնն է, կուգայ այս պէտքը լրացնել: Կը ծախուի բոլոր Հայ Գրավաճառներու քով:

ԳԻՆ 5 ԴԱՀԵԿԱՆ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 18

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

ՎԷՊ

ՑԵՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵՆՑԱՂԷ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Բ.

Հրաչեայ առաջին անթիւ իսկ կռահեց Կուէկլուառի իր նկատմամբ տածած նախանձն ու երկու ծիծորդներուն առջեւ զինքը վարկաբեկ ընելու դիտումով անոր թափած ճիգերը, սակայն բնաւ կարեւորութիւն չտուաւ, գործնականապէս ջախջախել ուզելով այս անհարկի հակառակորդը: Քաղաքավարական պարառուրիչ բանաձեւերէն ետք, բնական դարձուածքով մը խօսակցութեան ընթացքը շահեկան նիւթի մը վրայ կեդրոնացուց, և սկսաւ խօսիլ խիստ ճարտար ու համոզիչ ոճով, ուր բացարձակապէս կը փայլէր մշակուած միտքը, սրատես ոգին ու նուրբ կենցաղագիտութիւնը: Ներկաներուն ամէնքն ալ մտամփոփ ու բոլորանուէր կ'ունկնդրէին երիտասարդին, որ համեմատաբար այս կարճ միջոցին մէջ իսկ կրցած էր իր վրայ հրաւիրել ամէնուն ուշադրութիւնը: Օրիորդները մանաւանդ, բոլորովին անձնատուր եղած էին իրեն ու բառ մը անգամ փախցնել չէին ուզեր խօսքերէն, ա՛յնչափ շահագրգիռ էին անոնք, սրախօսութիւններով համեմուած:

Կուէկլուառ լքուած դիրք մը ունէր հիմա, ամէնուն ալ զբաղումին առարկան Հրաչեան էր և ոչ ոք կարեւորութիւն կուտար իրեն: Մինչեւ իսկ Տիկին Պարգեւեան որ ջերմ պաշտպանն էր Կուէկլուառի, մոռցած էր զայն ու նո՛ր նո՛ր հարցումներ ուղղելով Հրաչեայի, կ'ուզէր որ միշտ անիկայ խօսէր:

Անտանելի, երկրորդը ըլլալ ընկերութեան մը մէջ, ասիկայ մահացում էր Կուէկլուառի համար որ միշտ առաջնակարգ դիրքի վրայ կը կարծէր զինք: Օրիորդներու ներկայութիւնը մանաւանդ՝ ալ աւելի կը գրգռէր զայրոյթը և ներքին ալեկոծութենէն՝ շարունակ գոյն կը փոխէր նստած տեղը: Հարիւր անգամ զղջացած էր այս ձախող այցելութեանը վրայ և մտքէն կ'անիծէր այն վայրկեանը, ուր եկեղեցի երթալու գաղափարը յղացաւ ու Վարդանոյշը հետապնդելու ծրագիրով եկաւ այս երիտասարդին հանդիպեցաւ: Եւ սակայն նախանձը, զայրոյթը արժէք չունէր, հակառակորդը ընկճելու համար ցայտուն արժանիք մը պէտք էր և Կուէկլուառ գլուխը կը ճաթեցնէր Հրաչեան գերազանցող իր մէկ առաւելութիւնը գտնելու համար:

Ինք երկար ժամանակ ապրած էր Բարիզի մէջ ու հազարաւոր ոսկիներ սպառած, որուն շնորհիւ խիստ վարժ գաղիերէն կը խօսէր ճիշդ Բարիզցիներու արտասանութեամբ, ուստի գոնէ այս ճիւղին մէջ Հրաչեան գերազանցելու դիտումով խօսքը գաղիերէն գրականութեան վրայ դարձուց ու սկսաւ թուել անուններու շարք մը:

Հրաչեայ, հասկնալով որ հակառակորդը անուղղակի կերպով քննութեան մը կը հրաւիրէ զինք, Բարիզի ամէնէն վերջին հրատարակութիւններուն անդրադառնալով, համառօտ կերպով բացատրեց թէ ինչ էին իր կարծիքները անոնց նկատմամբ.

— Թէպէտ գրագէտ մը չեմ, ըսաւ, բայց մոլի գրասէր մ'եմ, Ֆրանսական գրականութիւնը մանաւանդ շատ հաճելի կը գտնեմ, արդարեւ Անգլիականն ու Գերմանականը աւելի լուրջ, խորարմատ ու քննական կուգայ ինծի և սակայն Ֆրանսական գրականութիւնը փայլուն, շողշողուն, գրաւիչ հմայք մը ունի, որ առանց յոգնեցնելու, ընթերցողին միտքը կը մշակէ: Հիւանդութեանս ժամանակ թէեւ բժիշկները խստիւ արգիլած էին կարդալը, սակայն քիչ մը զիս գտնելուս պէս կարեւորութիւն չտուի ու շարունակեցի կարդալ. առանց անոր արդէն ի՛նչպէս կարելի էր անցընել անկողինի երկար ժամերը:

Կուէկլուառ, տեսնելով որ երիտասարդը Ֆրանսերէնէ զատ անգլիերէնի ու գերմաներէնի ալ խօսք կ'ընէ Ներկաներուն առջեւ, բոլորովին պզտիկ չմնալու համար, աւելի առաջ չտարաւ խօսակցութիւնը: Ընկերութիւնը դժոխք կ'երեւնար աչքին, ուրկէ ժամ առաջ դուրս նետուելու միջոցներուն վրայ միայն կը խորհէր հիմա: Առանց հիմնական պատճառի ու իրաւունքի, նախանձ մը, խոր ատելութիւն մը ծնած էր սրտին մէջ առաջին անգամ հանդիպած այս երիտասարդին դէմ, զոր ջախջախելու, անուանարկելու, ոչնչացնելու բուռն տենչ կ'զգար սրտին մէջ: Օրիորդներուն դէմ ալ ոչ նուազ զայրոյթ կը տածէր, որոնք փոխանակ շարունակ զինքը յարգելու, իրմով զբաղելու, յարգանքի մեծ բաժինը Հրաչեայի կը նուիրէին: Իսկ մայրը Տիկին Կայծակեան բոլորովին անտեղեակ՝ Կուէկլուառը տոչորող զգացումներէն, միւս Ներկաներուն նման ինքն ալ սիրով ու յարգանքով կը վերաբերուէր Հրաչեայի ու մեծ հաճոյք կ'զգար անոր հիւթալից խօսակցութենէն. այս պարագան ա՛լ աւելի կը բազմապատկէր զայրոյթը Կուէկլուառի:

Հրաչեայ ժամու մը չափ տեսակցելէ ետք երբ մեկնելու պատրաստութիւն կը տեսնէր, Պարգեւեան արգելիչ շեշտով մը,

— Ինչո՞ւ այսպէս շուտ, ըսաւ, գլխովը նստիլ առաջարկելով. Նստեցէ՛ք, տեսնենք, նստեցէ՛ք, քիչ առաջ չպայմանաւորուեցա՞նք որ ընտանեբար տեսակցինք:

— Իրաւ է որ կ'ամչցնէք զիս, պատասխանեց երիտասարդը կրկին նստելով, ամէն տեսակէտով երախտապարտ կը զգամ:

— Ամչնալու բան չկայ, նստէ՛ք յաճախ հասառուն ընտանի ձեւով: Կիրակի օրով ո՞ւր պիտի երթաք, հիւանդութենէ նոր ապաքինած էք, շատ պտըտելը աղէկ չէ ձեզի համար:

Տանտիրուհին ալ միեւնոյն կերպով պատուասիրեց երիտասարդը ու Նուարդ հօրը հրամանով դաշնակին վրայ մէկ քանի սիրուն կտորներ նուագեց:

Հրաչեայ իր հմուտ գնահատականով ցոյց տուաւ թէ՝ երաժշտութենէ ալ ոչ նուազ հասկցող մ'է և այս առթիւ մտերմական խօսակցութիւն մը սկսաւ իր ու Նուարդի միջեւ: Խրոխտ աղջիկը սանկ ու նանկ երիտասարդներու, մանաւանդ անծանօթներու բնաւ կարեւորութիւն չէր տար, ու արհամարհոտ ընթացք մը կը բռնէր այնպիսիներու հանդէպ, և եթէ Կուէկլուառի հետ ընտանեբար կը տեսակցէր, պատճառն այն էր որ տղայ հասակէն կը ճանչնար զայն ու ընտանեկան հնամեայ մտերմութիւն մը կար իրենց ու Կայծակեաններուն մէջ: Եւ սակայն Հրաչեայի բացարձակ արժանիքին առջեւ չկրնալով պահել իր սովորական մեծամտութիւնը, սկսաւ խօսակցիլ անոր հետ, վաղեմի ծանօթի մը նման:

Լքումի այս աստիճանին չկրնալով այլեւս համբերել Կուէկլուառ ու մանաւանդ վախնալով որ զայրոյթին սաստկութենէն ծայրայեղ ընթացքի մը կը հետեւի, պատրուակ մը բռնելով, մօրմէն խնդրեց որ մեկնին: Եւ երբ հրաժեշտի սովորական ձեւակերպութիւնները կը կատարուէին, Տիկին Կայծակեան թախանձագին խնդրեց Հրաչեայէ որ զիրենք ալ պատուէ իր այցելութեամբը. մինչդեռ Կուէկլուառ գլխու պարզ հրաժեշտով մը բաւականացաւ, ակռաները կրճտցնելով մօրը վրայ:

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ծ. ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԵՐԸ

ՆԱՄԱԿ ԲԻԷՌ ԺԻՖԱՌԻ

ՄՈՒՔՏԷՆ, 12 Փետր.

Պատմութիւնս Թողուցի Վլատիվոսթոքէ Խարպին ճամբորդութեանս մէջ։

Մեր կառախումբը ճիշդ ժամուն Խարպինի կայարանը հասաւ ձեռք առնուած զգուշաւորութեանց շնորհիւ, և վերջին կայարաններուն մէջ իմ տեսած սպաներս վստահացուցին զիս թէ ամէն օր այսպէս պիտի ըլլայ թէ՛ պատերազմի և թէ խաղաղութեան ժամանակ։ Հսկողութեան հիանալի դրութիւն մը կայ անանկ սոսկալի հեռաւորութիւններու վրայ, որոնք կ'ապշեցնեն մարդս։

«—Սակայն եթէ ոճրագործներ համարձակին զինեալ ուժով յարձակում մը ընել մեր գծին վրայ, ա՛ն ալ Վլատիվոսթոքի այս գիծը պիտի ըլլայ, որուն համար չինացի աւազակներէ կը վախցուի, որոնց կրնան աջակցիլ Մոնկոլիոյ բնիկները, բայց մենք զիրենք պիտի պատժենք անանկ մը որ ա՛լ բնաւ պիտի չկրնան նորէն սկսիլ։ Ո՛վ որ ոճիրին վրայ բռնուի, պիտի սպաննուի իսկոյն։»

Խարպինը գտայ դարձեալ նո՛յնքան հանդարտ որքան անցեալ շաբթու։ Միայն թէ կայարանին մէջ խիստ շարժում մը կայ։

Մեզ դէպ ի հարաւ տանող կառախումբը երկու ժամ ուշ պիտի մնար, և այս պատճառաւ տեսանք երկու վեր ելնող կառախումբեր որոնք Խարպինի մէջ կեցան, և լուր հարցուցինք այս առթիւ ճամբորդներուն Բորթ Արթուրի առաջին յանկարծական դէպքին վրայ։

* * *

«—Բորթ Արթուրի դէմ Ճաբոնցիներուն ցոյցը, ըստ ինծի սպայ մը որ Մանչուրիա կ'երթայ խորհրդակցիլ Սիպերիայէն եկած իր պետերին մէկուն հետ, տղայամտութեան գործ մըն է, ո՛չ ուրիշ բան։ Տղայամտութիւն է կարծել թէ այս կերպով կը լմննայ Բորթ Արթուրի ռմբակոծումը, որ պաշտպանուած է բերդերու շարքով մը և նաւատորմիղով մը։ Դէպքերը ցոյց տուին թէ տղայական գործ մըն էր, քանի որ քառասուն և հինգ վայրկեան վերջ Ճաբոնցիք պարտաւորուեցան իրենց կրակը դադրեցնել, ակնյայտնի ապացոյցներով համոզուելով իրենց անհեռատեսութեան վրայ։ Կարծեմ թէ միշտ այսպէս պիտի ըլլայ ամէն անգամ որ Բորթ Արթուրի վրայ յարձակին։ Իրաւ է որ ձեռքերնին գործիք ունին, բայց չեն գիտեր գործածել զանոնք։ Այդ գործիքները իրենց համար վտանգաւոր խաղալիկներ պիտի ըլլան։»

Բորթ Արթուրի ուղեւորներուն հետ մեր խօսակցած միջոցին, այլանդակ խումբ մը կայարանը կը խուժէ, չինացի զինուորներ են ասոնք առաջնորդութեամբ երաժշտախումբի մը որ մինչեւ վակոնը կ'ընկերանայ Մանտարինի մը, որ իրենց բանակին զօրավար է եղեր։ Այս չինացի զինուորները՝ սեւ հագուած, տակն ալ կարմիր, թատերական դէմքերու երեւոյթն ունին։ Մէկ ծունկերնին գետինը դրին, և ողջոյններով ճամբու դրին իրենց պետը։

Տխուր կամ զուարճալի զուգադիպութեամբ մը, ճիշդ նոյն վայրկեանին կայարանին մօտէն կ'անցնէր, հարիւրաւոր Չինացիներու աչքին տակ, քսան Մանչու աւազակներու խումբ մը, որոնք ռուսական զինուորներու կողմէ ձերբակալուելով իրենց չրջանակի դատական պետին առջեւ կը տարուին։ Անոնց գլուխն ու ձեռքերը կոճղի մէջ առնուած են։

Խարպինի մէջ չինական արդարութիւնը շաբաթը երեք անգամ նիստ կ'ընէ։ Իր ծնած գաւառին համեմատ, յանցաւորը կը դատուի Մուքտէնի, Կիրինի և Ցիցիքարի դատաւորին կողմէ։

Ռուսիա բնաւ չի խառնուիր այս չինականութիւններուն։ Չինացիներէն առած իր հողին վրայ, իր քաղաքին մէջ իր պաշտպանութեան տակ առած է միայն երեք չինական դատարաններ դատելու համար Մանչուրիոյ Չինացիները իրենց երկրին սովորութեան համեմատ ամենախիստ պատիժներ տնօրինելով։ Դատավարութեան կը հսկեն ամէն կարգէ և աստիճանէ մանր ու խոշոր Մանտարիններ։

* * *

Վերջապէս ահա Բորթ Արթուրի մեր ճեպընթացը որ Մանչուրիայէն կը հասնի։ Խարպինի մէջ ալ մէկ ժամ կը կորսնցնէ, բայց վերջապէս ա՛լ եկաւ և կը մեկնինք։ Այս կողմը եկող քիչ ճամբորդ կայ։ Տասը հոգիի չափ ենք, որոնցմէ մին Մ. Կունցպուրկ, ածուխի հանրածանօթ հայթայթիչը ռուս բանակին, չորս ալ սպայ կայ, մեր հայրենակիցներէն մին Մ. Ֆրանսուա, որ Շանկայի մէջ առեւտրական տուն մը տնօրէնն է, և ես։

Աւելորդ է ըսել թէ երեւակայական պատմութիւններ կը շարունակեն շրջան ընել։ Եթէ կառախումբի պետին հաւատանք, լսեր է եղեր թէ Ճաբոնցիք Տալնի ցամաք ելեր են, և տիրեր են այդ բաց քաղաքին, որ Բորթ Արթուրէն 65 քիլոմէթր հեռի է։ Ահա դժուար է մեզի հաւատալ ասոր։

Վերջապէս պիտի տեսնենք թէ կառախումբը մինչեւ ո՛ւր պիտի տանի մեզ։ Միջին կարծիքը ա՛ն է թէ վաղը ամենայն հանգստութեամբ Բորթ Արթուրի կայարանը պիտի մտնենք, սովորական ժամանակուան պէս։

* * *

Գիշերը բան մըն է, առանց դէպքի սանկ նանկ կ'անցնի։ Ցերեկը ամպամած է և ցուրտ։ Կը յուսայինք թէ դէպ հարաւ երթալով քիչ մը արեւ պիտի տեսնէինք, բայց գոնէ այսօրուան համար չէ։ Կայարաններուն մէջ դադարները անվերջանալի են։ Միշտ կը կարծենք թէ հոն պիտի մնանք։

Շարունակութիւնը յաջորդով

ԲԻԷՌ ԺԻՖԱՌ

ՏԱԼՆԻ, 13 Փետր.

Մե՛ղք որ Մուքտէնի առջեւէն կ'անցնիմ և չեմ կրնար քանի մը ժամ մնալ հոն։ Մանչուրիոյ նուիրական քաղաքն է Մուքտէն, Չինաստանի արդի արքայական գերդաստանին օրրանը։ Վերջապէս զբօսաշրջութեան ժամանակը չէ հիմա։ Առաջ քալենք, և առաջ քալելնուս համար ինքզինքնիս երջանիկ համարինք։

Այո՛, շա՛տ երջանիկ, որովհետեւ կայարանին քարափին վրայ կեցող ոստիկանական պաշտօնեան կ'իմացնէ մեզի թէ չորս Ճաբոնցիները, ամէնքն ալ ամրաշէն զօրաց գունդէն, երէկ Մուքտէնի մէջ ձերբակալուելով Բորթ Արթուր ղրկուած են զինուորական հսկողութեան տակ, ապացուցուած ըլլալով թէ ական մը պիտի պայթեցնէին Լիաօ-Հօ գետին կամուրջին տակ, ուրկէց քիչ մը վերջը պիտի անցնինք մենք։

Ահա հասանք նոյն կամուրջին, ահաւասիկ, հիանալի է, երեք հարիւր մեթր երկայն, հեղեղանման գետի մը տակ, ուր սակայն հիմա ջուրի հոսանք մը անգամ չկայ։ Բայց էականը ա՛ն է որ ականուած չէ, աղէկը ա՛ս է հիմա մեզի համար։

Այս այժմէութիւն ունեցող նիւթերուն վրայ իմ ուղեկից ընկերներուս հետ խօսակցելով, ինքնաբերաբար կը սկսիմ մտածել երկաթուղիին մտահոգութիւն պատճառող կամուրջներուն վրայ որոնցմէ անցած եմ տասը ամիսէ ի վեր։ Անցեալ տարի ուրիշ կողմ, այս տարի Մանչուրիա։ Ա՛լ երթալով ասիկա ինծի համար մասնագիտութիւն մը կ'ըլլայ։

Եթէ այս տեսակ կամուրջ մը մեր առջեւ կտրի, ասկէց մինչեւ Բորթ Արթուր, շատ պիտի նեղուինք մեր յառաջխաղացութեան մէջ..., եւ նեղուողը մինակ ես պիտի չըլլամ։

Բայց հինգ վերստէ հինգ վերստ կայարաններուն անցքին վրայ հսկող պահակները վստահութիւն կը ներշնչեն մեզի։ Հսկողութիւնը ամէն վայրկեան կայ, 30,000 մասնաւոր մարդոց բանակ մը, որոնց վրայ աւելցաւ վերջերս 150,000 հոգի եւս։ Չափազանց չէ ասոնց թիւը, բայց թերեւս բաւական են։ Այսուհանդերձ, ա՛յսքան ընդարձակ տարածութեան մը վրայ, ասիկա խորհիլ կուտայ մարդուն։

* * *

Վերջապէ՛ս։ Ցիշատակելի թուական։ Այսօր, փետր. 13, Բէօնիկոպերկէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, ուրկէց կ'անցնէի Ցունուարի կիսուն, Ռուսիա մտնելէ առաջ, կը դադրիմ ձիւնի ովկիանոսի մը մէջ ապրելէ։ Գրեթէ ամբողջ ամիս մը տեւեց անողոք սպիտակութեան այս տեսարանը՝ տարածուած ցամաքի եւ ամէն բանի վրայ։ Ամբողջ ամիս մը սպիտակափառ ձիւնին համանուագութիւնը, անընդհատ անդադրում, առանց ուրիշ չեղումի բացի արեւուն երբեմնակի ճառագայթներէն, որոնք գրեթէ ամէն օր կը շողացնէին սպիտակ վերարկուն։

Վերջապէս, սպիտակ վերարկուն ա՛լ չկայ։ Մուքտէնէն քիչ մը անդին, կը գտնենք ձիւնէ ազատ դաշտը, թխորակ, փոշելից, միշտ մշակուած, միշտ բնակուած Չինացիներէ, որոնք աշխատասէր կ'երեւին։ Ո՛հ, ահաւասիկ Մանչուրիա մը բոլորովին տարբեր հիւսիսի Մանչուրիայէն։ Ֆրանսայի Պօս գաւառն է, չինական Պօս մը, բազմաթիւ գիւղերով, այլ աղտոտ, խեղճ ողորմելի, վերջապէս չինական։

Հեռուն, մեր ձախակողմին վրայ, կը նշմարենք Քորէայի սահմանագլուխը, որու գիծը հոս շատ կը մօտենայ։ Լեռներ կը բարձրանան եւ երթալով կը տարբերին հորիզոնին վրայ։

Այն զինուորական կայարանը, ուր երկարատեւ դադար մը կ'առնենք, Լիաօհանկ կը կոչուի։ Ռուսներուն համախմբութեան կէտն է, Քորէական սահմանագլուխին այս կողմը։ Ուստի կը սկսինք տեսնել զինուորական կաբեւոր տաղաւարներ, թնդանօթաձգութեան դաշտեր, կրակ ընելու պատրաստ մարտկոցներ։

Կայարանին քարափին վրայ կը տեսնենք նաեւ Քորէացիներ, հետաքրքրական տիպարներ, որոնցմէ մի քանիին վայրկենական լուսանկարներէն կը ղրկեմ այս թղթատարով։

Մեզի ընկերացող ռուս սպաները կ'ըսեն որ եթէ Ճաբոնցիք պիտի կրնան ճիգ մը ընել ցամաքի վրայ, այս կողմէն պիտի ըլլայ եւ կամ Վլատիվոսթոք տանող ճաբոնցիներուն վրայ տեղի պիտի ունենան մեծ հարուածները։

Եւ մարդուն հաւատալը չիգար թէ այն ընդարձակածաւալ դաշտերը ուրկէց կ'անցնինք, ճակատամարտի դաշտ պիտի ըլլան։

Նանկալին պիտի հասնինք առաւօտեան ժամը 6.55ին։ Հոն է որ երկաթուղին կը բաժնուի երկու գիծերու մին քսան վայրկենէն Տալնի կը տանի, միւսը Բորթ Արթուր կը յանգի, սովորական ժամանակի մէջ երկու ժամուան ճամբայ։ Բայց ութերորդ ժամուն վերջը, դեռ Նանկալին ենք։

Ժամը 6.55ին հոն հասնելու համար, պատերազմի ժամանակ պէտք էր անկողնէն ելնել ժամը 5.30ին։

Ժամը 6.5ին շատ որոշ կերպով լսեցինք թնդանօթին ձայնը, իբր թէ մեր ազատարար առաւօտեան զանգակը ըլլար անիկա։ Այն տպաւորութեան տակ կը գտուինք թէ միեւնոյն ժամանակ քանի մը թնդանօթներ միասին կը նետուին, եւ մեր հեռաւորութիւնը քսան քիլոմեդրի չափ հազիւ կը կարծեմ։ Թնդանօթի հինգ հարուած լսեցի շատ որոշ։ Դեռ արշալոյս չէր եղած։ Ի՞նչ կրնար նշանակել այս թնդանօթաձգութիւնը։ Ցերեկին Տալնիի մէջ մեզի տուին ասոր բացատրութիւնը, պատմելով թէ ռուս թնդանօթաձիգ ջոկատի մը և ցամաք ելնող ճաբոնցի գունդի մը միջեւ ընդհարում մը տեղի ունեցած է։ Բայց ժամանակ չունեինք մինչեւ հոն երթալ տեսնել։

Այցելելով Տալնի, որ շատ գեղեցիկ քաղաք մըն է, ծնելէ առաջ մեռած, իմացանք թէ փոխարքան իր ամբողջ Սպայակոյտին հետ Խարպին փոխադրուեր է, ելք մը՝ որ երկար ատենէ ի վեր սպասուած կը թուէր։ Անցեալ շաբթուան առաջին օրերուն, Ծովակալ Ալեքսեյեվ պիտի մեկնէր Բորթ Արթուրէն, երթալու համար Մանչուրիոյ կեդրոնը, Մանչուրիոյ, Վլատիվոսթոքի և Բորթ Արթուրի երկաթեայ գիծերուն միացման կէտը։

Զօրավար Քուրոբաթքին հոն պիտի գտնէ ծովակալ Ալեքսեյեվը։ Քուրոբաթքին պիտի հրամայէ ցամաքային զինուորներուն, ծովակալ Մաքարով պիտի հրամայէ ծովային զօրութեան, և ծովակալ Ալեքսեյեվ պիտի վարէ գործողութեանց ամբողջութիւնը, իր բարձրաստիճան աշխատակիցներուն աջակցութեամբ։

Զօրավար Քոնտրաթովիչ, որ երէկէն ի վեր կը հրամայէ Լիաօհանկի զինուորական շրջանակին, երկրորդը պիտի ըլլայ հրամանատարութեան մէջ, իսկ իրեն պիտի յաջորդէ զօր. Լինիվիչ, Բեքինը առնողը, որ այս օրերուս կուգայ Խապարովկայէն։

Ջինը, որ Մանչուրիոյ հարաւային կողմէն անհետացած է, հոս նորէն կ'երեւի։ Բորթ Արթուր և Տալնի շրջապատուած են սաստկաշունչ ձիւներեր փոթորիկի մը մէջ, որու միջոցին տեղի կ'ունենայ Ճեմուլփոյի զոհերուն թաղման սրտաճմլիկ տեսարանը, այսինքն այն ռուս թորփիլաւոր փոխադրանաւուն, որ նախընթաց օր հոս դժբախտաբար նոյն իսկ նաւահանգստին մէջ կորսուեցաւ, իր զետեղած թորփիլներէն մէկուն պայթելովը։

Հրամատարը, երեք սպայ եւ վաթսուն նաւազ մեռած կամ վիրաւորուած։

* * *

Երկար ժամեր կը սպասենք որ հասնի կառախումբը։ Այս միջոցիս ժամանակ ունինք մտիկ ընելու փետր. 8էն Բորթ Արթուրի վրայ գիշերային յարձակումին զանազան պատմութիւնները։ Թէեւ նոր դէպքեր չեն ասոնք այլեւս ձեզի համար, քանի որ ժամէ ժամ հեռագիրը կ'իմացնէ ձեզ արդէն, բայց կարծեմ իրենց չահեկանութիւնը պիտի ունենան։ Վերջապէս վստահ ալ չեմ թէ պատերազմի ներկայ միջոցին հեռագիրը ի՛նչպէս կրնայ բանիլ, զայս ալ չգիտնալով կը փութամ հոս համառօտիւ պատմել զայն.

Կէս գիշեր էր. Փետր. 8էն 9 լուսնալու գիշերը, երբ Ճաբոնցիք եկան թորփիլահար ընել ռուս մարտանաւերը, առանց ո և է պատերազմական յայտարարութիւն եղած ըլլալու երկու գժտող Տէրութեանց մէկուն կամ միւսին կողմէ։

Բոլոր սպաները իրենց պաշտօնին գլուխն էին, բայց մեծագոյն մասը — ինչ որ շատ բնական է — պառկած էին։ Փոխարքան ալ կը քնանար, ինչպէս իր իրաւունքն էր։ Բորթ Արթուրի մէջ մարդ բան չէր գիտեր թէ երկու Տէրութեանց յարաբերութիւնները խզուած ըլլան, քանի որ Ռուսիոյ պատասխանը հազիւ Թօքիոյի ռուս դեսպանին ձեռքը հասած էր։

Միւս կողմէ, այդ գիշերը, ռուս նաւախումբը զանազան մարզանքներ պիտի կատարէր։ Հետեւաբար ցամաքին վրայ անակնկալ մը չեղաւ ծովուն բացերը լսուած թնդանօթի ձայնը։ Բայց քիչ ատենէն ձայներուն անընդհատութիւնը զարմանք պատճառեց ամէնուն։ Ծովային զինուորները խուժեցին իրարու ետեւէ, և ապշութեամբ իմացան թշնամիին նախայարձակութիւնը։ Մնացեալը գիտէք։

Երկրորդ օրը, կէս օրին, ա՛ն պահուն երբ յուղումը իր ծայր աստիճանին հասած էր, Սեզարէվիչ, Բալլատա և Ռեթվիզան երեք կարեւոր մարտանաւերուն վնասուած ըլլալուն հետեւանօք, Ճաբոնցիք ռումբ կ'արձակէին Բորթ Արթուրի վրայ և անհետ կ'ըլլային քառասուն վայրկեանէն, որու միջոցին ցամաքին բերդերը շատ վնասներ պատճառեցին անոնց, ինչպէս այս կէտն ալ ծանօթ ըլլալու է ձեզի։ Հին քաղաքին մէջ ինկան երեք ռումբ, նիւթական վնասներ միայն պատճառելով, մին Ռուսաչինական Պանքային առջեւ, միւսը՝ հանքածուխի հայթայթիչ Մ. Կունցպուրկի գրասենեակին առջեւ։ Երրորդը չպայթեցաւ. ռուս ամրաշէն զինուորները վեր առին զայն տարրալուծելու համար։

Սեզարէվիչի և Բալլատայի նորոգութիւնները ամիսներու կը կարօտին։ Գալով Ռեթվիզանին, ծովեզերեայ քարաժայռի մը փակուած և զամուած, դեռ նոյն դիրքին մէջ է։ Բայց միշտ իբրեւ ցամաքային մարտկոց մը կրնայ աջակցիլ պաշտպանութեան գործին։

* * *

Եւ հիմա մտիկ ընենք ի՛նչ որ կ'ըսեն մեր շուրջը գտնուող Ռուսները։

«—Բորթ Արթուրի մէջ բաւական մարդ չունինք դեռ։ Թերեւս բերդաքաղաքին մէջ տրամադրելի զինուորներուն թիւը 20,000 է։ Բայց բաւական չէ։ Ուրիշ պահեստիներ պիտի համախմբուին այն տեղը, որ վարձակալութեամբ Ռուսիոյ կը վերաբերի, և Ռուսիա ալ ուրիշին հաշիւ տալու պարտական չէ։ Պէտք է որ Խարպինի զօրագունդերը հոս գան, և Սիպերիոյ ու Ամուրի զօրագունդերն ալ Խարպին երթան, որպէս զի Բորթ Արթուր բոլորովին չմեկուսանայ։ Բայց Աստուած մի՛ արասցէ, եթէ երկաթեայ գիծը վաղը կտրի, բոլորովին պիտի մեկուսանանք։ Ո՛չ թղթատար կ'ըլլայ ոչ հեռագիր. Բայց պէտք չէ մոռնալ թէ Ռուսիա ազդու միջոցներ և կարողութիւններ ունի իր ունեցածը յարգել տալու համար, նոյն իսկ երեք հազար քիլոմէթր տարածութեան մը վրայ։ Արդ, վաղը, կամ վաղը չէ միւս օր, կրնանք թերեւս տկարութեան մը նշաններ ցոյց տալ Չինացիներուն կամ Քորէացիներուն աչքին մեր աննպաստ ըլլալուն հետեւանօք, բայց ասիկա առժամանակեայ պիտի ըլլայ, վախճանը գովելի է, և պիտի տեսնէք թէ Ճաբոնցիք գէշ խօսք վրայ կոխեցին այս յանդուգն գործը Ռուսիոյ գլխուն փաթթած ըլլալով»։

Այս խորհրդածութիւնները կ'ընէին իմ շուրջս իրազեկ մարդիկ, նոր լոյս մը սփռելով կացութեան վրայ։ Ասոնք կ'ապացուցանեն թէ Ռուսիա պատերազմ չէր ուզեր, որովհետեւ եթէ ուզեր, կ'ըսեն, պատերազմի պիտի պատրաստուէր, ինչպէս կ'ըսէ լատինական հին առածը։

ԲԻԷՌ ԺԻՖԱՌ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՃԱԲՈՆ

Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ Ճաբոնցիք ընդունած են բոլոր եւրոպական քաղաքակրթութիւնը, անոր իրաւ զեկ ըլլալնէն անմիջապէս վերջ։ Սակայն պէտք չէ չափազանցել Ճաբոնցիներուն նմանողութեան ոգին։ Եթէ իրաւ է որ առաջին անգամ կապիկի պէս ընդօրինակեցին եւրոպական սովորութիւնները և նորաձեւութիւնները, բայց շատ չանցած սկսան խորութիւններ ընել, թէ ո՛րը պէտք է ընդունիլ կամ մերժել։

Բազմաթիւ օրինակներ կան ասոր համար։ Եւրոպական տարազը, կամ զգեստի մասերը, որ առաջին անգամ Մ. Աօիական տարազին տեղը անցաւ, այսօր նոյն յաջողութիւնը չունի այլ եւս Թօքիոյի մէջ։ Քաղաքային պաշտօնատարներուն և պաշտօնական անձնաւորութեանց համար միայն պարտաւորիչ է. Ճաբոնցիներուն մնացեալ մասը նախամեծար կը համարի իր մետաքսեայ վերարկուն լայն թեզանիքներով։ Կանացի բեղոյրները միայն պահած են Ճաբոնի մէջ իրենց ազդեցութիւնը, այրերն ալ նմանապէս եւրոպական գլխարկ կը գործածեն, և Ճաբոնի փողոցներուն մէջ յաճախ կը պատահիս արեւելեան տարազով մարդոց, որոնք աւանդական ճաբոնիկ երկու թուրեր իրենց մէջքը խոթած են, բայց միեւնոյն ատեն իրենց գլխուն վրայ կը կրեն սեւ թաղիքէ եւրոպական գլխարկ մը։ Նոյն բանը կարելի է ըսել նաեւ եւրոպական պարերուն համար. վալսը, որ ատեն մը Թօքիոյի սրահներուն առաջին զարդն էր, հիմա լքուած է։ Ճաբոնուհիները պաշտօնական երեկոյթներու ժամանակ առ առաւելն պարզ քատրիլ մը կը ձեւացնեն։ Հացին նորութիւնն ալ անցած է հիմա Ճաբոնի մէջ։ Հացագործի խանութները որոնք անգամ մը մինչեւ իսկ մռացութեան դատապարտեցին ազգային բրինձը, օր ըստ օրէ պակսած կը տեսնեն իրենց յաճախորդներուն թիւը։ Մարդիկը նորէն բրինձին կողմը դարձած են։ Ինչ որ Ճաբոնի Ծովուն ասդիի կողմը ճշմարտութիւն է, միւս կողմը սխալ է։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԹՂԹԱԿՑԻԱ ՄԵՐ ԺԱՄՈՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ, Մարտ 22.—(Պաշտօնական).—Նախընթաց գիշեր ճաբոնական թորփիլանաւեր երեւցան Բորթ Արթուրի առջեւ, և ռուսական մարտանաւերուն և մարտկոցներու կրակովը ընդունուեցան։ Առտուան ժամը 4ին, Ճաբոնցիները կրկնեցին յարձակումը։ Առտուան ժամը 9ին, ներքին նաւահանգստին վրայ յարձակեցան։ Արդիւնքը դեռ յայտնի չէ։

—Ծովակալ Ալեքսեյեվ Մուքտէնէ կը հեռագրէ. «Այն լուրին վրայ թէ թշնամի հեծելազօրաց երկու վաշտեր Բաքչօէն հասած են, ամսոյս 17ին մեր հեծելազօրքէն 300 հոգի ղրկուեցան, թոյլ չտալու համար որ թշնամին Բաքչօէն գետը անցնի։ Մեր զինուորական ջոկատը հասնելուն պէս, Ճաբոնցիք դէպի Անճու քաշուեցան»։

Ճաբոնական հեծելազօրքը Մարտ 19ին գրաւեր է Եօէնկ-Բիօէնը։

ՎԻԵՆՆԱ.—Բէթի Բարիզիէն վերջերս հրատարակած էր իր թղթակցին՝ Մ. տը Պոլիէօի մէկ տեսակցութիւնը Կօլուխովսքի կոմսին հետ։ Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ կ'ըսէ թէ Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարը տեսակցութիւն չէ ունեցած բարիզեան թերթին թղթակցին հետ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Երեք հազար խաղախ Նիուչուանկ հասան թնդանօթներով։ Ռուսները փութով կ'աշխատին քաղաքը ամրացնելու։

Սէուլէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ, Լիաօթունկ թերակղզիին հիւսիսային կողմը յառաջապահներու կռիւ մը տեղի ունեցած է։ Մանրամասնութիւն չկայ։

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ.—Բեքինէ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ, Չինական Կառավարութիւնը դեռ գոհացուցիչ պատասխան մը չէ տուած ռուսական դեսպանին պահանջումներուն, Մանչուրիոյ սահմանագլխին վրայ չինացի զօրաց համախմբման նկատմամբ։ Չինու կառավարութեան ընթացքը կասկածելի կը թուի։

ԲԱՐԻԶ.—Սէուլէ կը հեռագրուի թէ Լիաօթունկի և Նիուչուանկի մէջ թնդանօթի սաստիկ գոռումներ կը լսուին։ Կը կարծուի թէ Ռուսներուն և Ճաբոնցիներուն միջեւ ընդհարումներ տեղի կ'ունենան ցամաքի վրայ։

ՔՐԷՏԻ ՖՈՆՍԻԷ ԷԺԻՊՍԻԷՆ

233րդ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

3 % տոկոսաւոր պարտաթուղթերու

1886ի ՇՐՋԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

15 ՄԱՐՏ 1904

356,860 թիւը 50,000 Ֆրանք շահած է

Հետեւեալ 25 թիւերը շահած են 1000ական ֆրանք.—

33677	81564	133251	230377	313685
40404	86936	151093	230977	326333
41470	88652	186754	245619	364563
46722	123100	191889	267306	371647
78311	131789	206410	295675	386934

Վճարումները կը կատարուին 1904 ապրիլ 1էն սկսեալ Գահիրէի մէջ Ընկերութեան կեդրոնատեղիէն. իսկ Կ. Պոլսոյ, Աղեքսանդրիայի և Իզմիրի մէջ Քրէտի Լիոնէի կողմէ։

ԴՕՆԻԱՅԻ մէջ Թերթիս գործակալ կարգուած է երկաթի վաճառական Մեծ. Գրիգոր էֆ. Այճեան, որուն հետ պէտք է կարգադրեն նոյն գաւառի մեր բաժանորդները իրենց Թերթիս հետ ունեցած հաշիւները։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Տ. Գրիգորիս Արք. Ցովհաննէսեան, Տ. Վահրամ արք. Մանկունի, Տ. Գաբրիէլ եպսկ. Ճէվահիրճեան և Սանտալճեան ու Շահպազեան աւագ քահանաները։ Իսկ Քաղ. Ժողովէն միայն ներկայ էին Տէր-Ներսէսեան Տիգրան եւ Ասատեան Մկրտիչ էֆ.ները։

Ժողովը զբաղեցաւ մէկ քանի յարաբերական և ամուսնական խնդիրներով։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀՕՐ կողմէ, Պատրիարքարանի աւագ գործակատար Արիս էֆ. Ֆէսճեան առջի օր Հաճի Ալքիֆ փաշայի ներկայանալով, շնորհաւորեց Վէզիրութեան աստիճանը։

ՈՒՐՖԱՅԻ բարեսէր տարեց հայ կին մը Մ. Խաթուն Քէօսէեան քաղաքին եկեղեցիին կտակած է, Սրուճ գաւառին մէջ ունեցած 80-100 ոսկի արժողութեամբ իր մէկ խանութը։

ԻԶՄԻՐԻ Կայս. արհեստական վարժարանին ի նպաստ վերջին անգամ կատարուած վիճակահանութեան առաջին պարգեւին կէսը—2000 ոսկի—շահած էր Սիսի երեւելիներէն Մաթէոս էֆ. Նալպանտեան։ Կը լսենք թէ յիշեալ էֆէնտին 100 ոսկի նուիրած է Սիսի վանքին։

ՊԻԹԼԻՍԻ Աւետիս էֆ. Շուլիկեանէ ստացանք երկար պատասխան մը գրուած այն 1000 ոսկիի գողութեան նկատմամբ, զոր երկու անխիղճ քահանաներ կատարած էին Ղարիպեան ազայի բնակարանէն։ Այս խնդիրը արդէն երկարօրէն լուսաբանուած ըլլալով լրագիրներու մէջ, հարկ չենք տեսներ անով զբաղիլ, քանի որ հանրային հանգամանք մը չունի ան։ Կը ցաւինք տեղւոյն առաջնորդ Տ. Եզնիկ Վրդ.ի այս խնդրոյն առթիւ ցոյց տուած կողմնակալ ոգիին վրայ։

ՄԱԳՐԻԳԻՒՂԻ Ս. Աստուածածնայ Եկեղեցւոյ նորոգութեան առթիւ, անցեալ կիրակի ո՛չ պատարագի խորհուրդ կատարուած էր, և ոչ ալ քարոզ խօսուած։ Մեզ կը հաղորդեն թէ եկեղեցւոյ ներքին մասերուն նորոգութիւնը աւարտած ըլլալով յառաջիկայ կիրակիէն սկսեալ պիտի շարունակուին եկեղեցական պաշտամունքները, և եկեղեցիին քարոզիչ Տ. Մուշեղ Վրդ. պիտի վերսկսի «ՀԱՅՐ ՄԵՐ»ը բացատրող իր քարոզներու շարքը։

ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ օգնութեան սնտուկի հոգաբարձութիւնը իր առջի օրուան նիստին մէջ հետեւեալ տնօրինութիւնները ըրաւ.—

Դանձապետ Գնաճեան էֆ. հաղորդեց թէ Ս. Պատրիարք Հօր կոնդակով Խորասանճեան Կարապետ էֆ.ի հետ մէկտեղ, շարունակած էր, Պոլսոյ կողմի բարեսէր ազգայնոց նպաստից հաւաքումը և կը մնար նոյն կոնդակի շրջաբերութիւնը Ղալաթիոյ եւ Բերայի մէջ։ Հոգաբարձութիւնը գոհ եղաւ այս տեղեկութենէն և խնդրեց իրմէն վերստին որ Հաճի Գարամանեան Արամ էֆ.ի ընկերակցութեամբ շարունակել նուիրահաւաքութիւնը յօգուտ սնտուկին։ Ցարդ հաւաքուած գումարէն 53½ ոսկի առ այժմ տոկոսով պահ կը մնայ Գնաճեան էֆ.ի քով։

Հոգաբարձութիւնը զբաղեցաւ նաեւ նոյն սնտուկին բարգաւաճման վերաբերեալ մէկ քանի առաջարկութեանց ուսումնասիրութեամբ։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆՍ շնորհակալութեամբ կը հրատարակէ բարեսէր ազգայնոց կողմէ վարժարանիս եղած հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Սահակ էֆ. Դարայեան, իր որդւոյն ամուսնութեան առթիւ, 5 օսմ. ոսկի.—Նիկողոս էֆէնտի Գաբրիէլեան իր աղջկանը ամուսնութեանը առթիւ 2 օսմ. ոսկի.—Ալեքսան էֆ. Թոփալեան, իր որդւոյն ամուսնութեան առթիւ, 5 օսմ. ոսկի.—Նշան էֆ. Նէսեան՝ իր որդւոյն վրայ կատարուած վիրաբուժական գործողութեան մը յաջողութեան առթիւ, 60 ղրշ.—Կարապետ էֆ. Արխանեան, ի յիշատակ վախճանեալ Սիմոն էֆ. Արխանեանի 60 ղրուշ։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Ներսէսեան-Երմոնեան վարժարանի

Իճատիյէի

Ս. ՓՐԿՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ի Պաղտատ հանգուցեալ Քերովբէ էֆ. Գույումճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են Հիւանդանոցիս.

Գումար Նախորդ ցուցակի 2484 ղրուշ. Տէր և Տիկին Յակոբ էֆ. Գույումճեան և զաւակունք՝ Հալէպ՝ 540, Տէր և Տիկին Յովհաննէս էֆ. Թիւրապեան՝ Հալէպ՝ 108, Տէր և Տիկին Յակոբ էֆ. Թիւրապեան՝ Մարսէյլ 216։ Ընդհ. գումար 3348 ղրուշ։ (Մնաց)

ՇԻՇԼԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Պոլըսոյ գերեզմանատուներէն ետք այս անգամ Շիշլիի գերեզմանատունն է որ չահատակութիւններու թատր կը հանդիսանայ առենէ մը ի վեր հոն պաշտօնավարող անձերուն երեսէն։

Մեզ հասած մանաւոր տեղեկութիւններու նայելով, վերջերս այդ գերեզմանատունը ընդունարանը դարձած է ապօրինի յարաբերութիւններէ առաջ եկած նորածիններու որոնց հեղինակները չեն խղճահարիր զանոնք մեռցընելէ և կը կաշառեն այդ գերեզմանատան պաշտօնեաները որպէս զի անձայն թաղեն այդ անմեղ զոհերը։

Բարեբաղդաբար այս անոելի չահատակութիւնները արձագանգ կը գտնեն Բերայի մէջ, ու վերջին կարգադրութեան մը համաձայն հրահանգ կը տրուի այդ պաշտօնեաներուն որպէս զի առանց քարանթինայի վկայագրի չթաղեն ո և է ննջեցեալ։ Այդ [illegible]

[illegible]

նաւոր գումարի մը հասցնելու պիտի ջանայ, մինչեւ իր երկամեայ պաշտօնավարութեան շրջանի լրումը, որպէս զի յետոյ կարելի ըլլայ հասութաբեր կալուած մը գնել։

— Տեղւոյս Հոգ. Որբախնամին խոստմնալից որբուհիներէն Օր. Թագուհի Ղազարեան 14-15 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ թոքախտէ մեռաւ։ Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ շատ պարզ շուքով մը, որու կը մասնակցէին բոլոր սանուհիները։ Գերեզմանատան մէջ որբուհիները ճառեր կարդացին, իրենց հէգ ընկերակցին հողակոյտին վրայ, որ զարդարուած էր բազմաթիւ ծաղկեպսակներով։

—Ժամանակէ մը ի վեր պարզեւաւոր վիճակահանութեան մը պէս քաղաքս ինկած էր Երուսաղէմի Անդրանիկ սարկաւագը։ Ասկէ քանի մը ամիս առաջ, չենք գիտեր ինչո՞ւ, կը տեսնէինք թէ այս Անդրանիկ սարկաւագ ըսուածը, սքեմ նետած և մօրուքը ածիլել տուած, գինետունէ գինե- [illegible]

[illegible]

Սկիւտարցին իր այնքան գործունեայ թաղականներէն չվրկուի, մենք այսօր ալ կրնանք մեր ծարաւը յագեցնել Նորին Ամենապատուութեան պերճ քարոզներու ակէն։

ԳԻՄՍԷ

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ԻԶՄԻՏ, ՄԵԾ. ՅԱԿՈԲ ԷՖ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ.— Ձեր գրկած յօդուածը խիստ յաջող էր ու գնահատման արժանի։ Բայց որովհետեւ այս նիւթին վրայ ուրիշ յօդուած մը հրատարակած էինք, յետաձգել ստիպուեցանք ձերինը։ Կրնաք ուրիշներ ալ գրել մեզ, գորս սիրով կը հրատարակենք։

ԴՊՐՈՑԻ ԳԻՐՔԸ
ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՀԱՄԱՐ

Ստացանք Ա. եւ Բ. մասերը

Այբբենարան եւ Ընթերցարան

Մանկավարժական այս նոր երկասիրութեան հեղինակը Զարեհ էֆ. Թորոս- [illegible]

[illegible]

ՊԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

23 Մարտ 1904

Ֆրանս. 3% Français)	95 87
Րէժի (Tab. Turcs)	358 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	80 40
Երկաթուղի (Lots Turcs)	117 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	563 —
Թրանսվալ (Transvaal)	90 —

«Ատամնաբոյժ Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ»
Կարդալ Դ. երես

ճշմարտապէս կը ցաւէր որ իր հայրն ու մայրը հետզհետէ կը հեռանային, կ'ուծանային անկէ։

Մանկամարդ աղջիկը միայն կրցած էր իր ազդեցութիւնը պահել Լէօնի վրայ։

Եթէ Էռնէստին խօսէր, Լէօն լուռ կը մնար, ակամայ ազդուելով անոր անոյշ խօսքերէն ու յորդորներէն։

[illegible]

ԹԵՎՁԻՀԱԹ

Մալիյէ նէզարէթը ճէլիլէսի թահսիլաթ իտարէսի մուհասէպէ միւմէյյիզը էվվէլի իզզ. Շէվգի պէյ իլէ Թահրիրաթ միւմէյյիզը էվվէլի Թէվֆիգ էֆէնտիյէ թէրֆիէն րիւթպէի Սանիյէ սընըֆը միւթէմայիզի վէ մուհասէպէ գալէմի միւմէյյիզը սանիսի Մուհիտտին վէ ճէտվէլ քեաթիպի Մէհմէտ էֆ.լէրէ թէրֆիէն Սանիյէ վէ րէֆիզի րիւթ. Հիւսէյին էֆ.յէ Սալիսէ րիւթպէլէրի թէվճիհ պույրուլմուշ տըր։

ՆՇԱՆ

Այտըն վիլայէթի աշար միւտիրի իզզ. Ահմէտ պէյէ իւչիւնճի րիւթպէտէն Մէճիտի նըշանը զիշանը իհսան պույրուլմուշ տըր։

×

Խիւտավէնտիկեար վիլայէթինտէ Իյնէկէօլ գազասը մալ միւտիրի Սարգիս էֆ.յէ Կիւմիւշ Լիյագաթ միտալիասը ինայէթ վէ իհսան պույրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊԱՐՏՔԻՆ ՄԻԱՑՈՒՄԸ.—Կայս. Ի- [illegible]

[illegible]

րենպատակ հաստատութեանց սահմանուած վազֆները, զանազան անհատներու ձեռք կ'անցնին անիրաւօրէն և խարդախութեամբ միւլքի կը վերածուին ի վնաս նոյն բարեսիրական հաստատութեանց հասոյթին, Կայս. Իրատէ մը հրամայեց այդ օրինակ զեղծումներու և ապօրինութեանց առաջքը առնել։

ՕՍՄ. ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹԵՐԸ.— Նկատելով որ Օսմ. պարտաթուղթերուն մասնավճարով վաճառումը զեղծումներու տեղի կուտայ, ծանուցուեցաւ պէտք եղած տեղերը որ այդ պարագան նկատողութեան առնուի։

ԲԷՄՊՐԻՃԻ ԴՈՒՔՍԻՆ յուղարկաւորութեան առթիւ անգլիական դեսպանատան և պահականաւին դրօշները կէս պարզուած էին։

ԴՐՈՇՄԱՏՈՒՐՔԻ հասոյթներու յաւելման յանձնաժողովին պատրաստած նոր կանոնագիրը 80է աւելի յօդուածներ կը պարունակէ։

ՔԱՐԱՆԹԻՆԱ.—Բօրթ-Սայիտի ժամանումներուն դէմ 48 ժամուան քարանթինա և հականեխումներ դրուեցան։

ՍԱՄՍՈՆԻ ռուսական փոխ-հիւպատոս Մ. Սթրայէվ այսօր իր պաշտօնատեղին կը մեկնի։

ԱՑԳԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ.— Ցայտնի է [illegible]

[illegible]

դուրս յորդած են և եկած ողողած են քաղաքը։ Փողոցները ջրանցքներու կը նմանէին։ Հոսանքները ա՛յնքան ուժով էին որ Էքմէք Բազարի մօտ 25 մէթր լայնքով ու 5 մէթր խորութեամբ ճեղքուածք մը բացուած է։ Տուներուն մէջ ջուրը 2 մէթր բարձրացած է։ Երկիրը աւազոտ ըլլալով, ջուրերը քշեցին աւազները և բացը ձգեցին չէնքերուն հիմերը։ Շատ մը տուներ ալ փլան։ Անմիջապէս զօրքեր հասան, որոնք նաւակներով յաջողեցան բազմաթիւ մարդիկ ազատել։ Բայց շատ մը զոհեր ալ կան դեռ։ Հեռագրի թելերն ալ խորտակուած են։ Զօրքերը նոր թումբեր կանգնեցին, որոնք ջուրերուն ընթացքը փոխեցին։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ
ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզի հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ՊԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, 23 Մարտ.—Մուքտէնէն 22 թուականաւ Ալէքսէվ ծովակալէն Զարին ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ. — Բօրթ-Արթուրի նաւատորմի- [illegible]

[illegible]

րեսփ. Թողովէն պիտի խնդրէ պէտք եղած վարկերը, նախագահին՝ Իտալիոյ թագաւորին տուած այցելութեան առթիւ։ Ծրագրին մէջ չէ նշանակուած թէ Մ. Լուպէ Վատիկան պիտի այցելէ։

Տես Խ. ՖԷՍՃԵԱՆ դեղարանի ծանուցումը Դ. երեսը։

ՍԱԿԱՐԱՆ
ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ
10/23 Մարտ 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	87.02
Ամէնէն բարձր գինը	87.31
» վար գինը	87.01

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	115.5/8
Երէկուան բարձր գինը	117.1/8
» վար »	115.5/8
Ռուսական	94.—
Ճարոնական	64.75
Քարափ	507.
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն	281.—

[illegible]

—Կը լսենք թէ տեղւոյս Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ նորընտիր հոգաբարձութիւնը, եկեղեցւոյ գոյացած բանկալի հասոյթէն 40 ոսկիի չափ գումար մը Տնտես. Խորհուրդին յանձնած է, և մաս- [illegible]

„ՄԱՆԶՈՒՄԷ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 35

Երկու Որօրոցները

ՎԷՊ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ-ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հեղինակ	Թարգմանիչ
ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ	ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՔԷՇԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԿՈՅՐԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

11.

Եթէ Լէօն այսքան սէգ ու դժուարընտել բնաւորութեամբ մը օժտուած էր, անգին Էռնէստին կրնար նկատուիլ [illegible]

[illegible]

"ՄԱՆՁՈՒՄԷ,,Ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ

11 Մարտ 1904 53

ԼԷՅՏԻ ՖԱՆԼՈՅԻ ՈՃԻՐԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Իրենց անցեալ կեանքը ձեռք առած էին. միայն թէ Վիպէռ չէր գար խանգարել իրենց գլուխ-գլխին: Այս յանկարծական անյայտացումը վայրկեան մը մտահոգեց Սավարին. պատճառը հարցուց Ճիւլիային, որ վրդովեցաւ և չկրցաւ պատասխանել: Սավարի կարծեց թէ պէտք չէր պնդել և խիստ բնականօրէն մտածեց թէ, կոմսը որուն վրայ առաջները տեսակ մը նախանձոտութիւն նշմարած էր, այլեւս պաղ կը վարուէր իր ազգականուհիին հետ, ի՛րեն պատճառով:

Ամէն օր, կէս օրէն ետք, ժամը 2ին առենները, Սավարի Ճիւլիայի տունը կ'երթար և հացի ատեն միայն կը բաժնուէր: Անոր մօտ, քանաբէին վրայ նստած, կը խօսէր իր պատանութեան, կեանքի մէջ մտնելուն, իր պայքարներուն և իր պարտանքներուն վրայ: Կը փորձէր որ ան զինքը ճանչնայ իրապէս և աղէկ դատում ընէ, ինչ որ չէին ըներ սովորաբար իրեն համար:

—Կ'ամօթեն զիս թէ, կ'ըսէր, օրը օրին կ'ապրիմ, ինծի համար ընկերային դիրք մը չինած չեմ, մայր-հաշիւիս մէջ հասոյթներ չունիմ և թէ անօգուտ եմ, ինչպէս ամէնուն, նոյնպէս ինքզինքիս համար: Իրաւո՛ւնք ունին. եթէ կեանքս վերսկսիլ հարկ ըլլար, ուրիշ ձեւով պիտի ըմբռնէի զայն. բայց պէտք չէ՞ որ նկատի առնուին նաեւ այն անհամար խոչընդոտները, որոնց հանդիպած եմ ճամբուս վրայ...: Կեանքի մէջ նետուած եմ առանց պաշտպանի, առանց ընտանիքի և բարեկամի, մի միայն քանի մը հազար ֆրանքով: Պէտք էր աշխատիլ. բայց ինծի աշխատութիւն սովրեցուցա՞ծ էին. ո՛չ. մայրս հազիւ ինձմով կը զբաղէր, մինակ հանդէսները կը մտածէր, որոնց մէջ անհրաժեշտ էր: Ես զինքը չեմ դատապարտեր ու ինք զիս սիրած է ուզածին պէս. բայց պարագաներ կան ուր լաւագոյն է զաւակ չծնիլը...: Եթէ գիտնայիք թէ ի՛նչ տեսարան ունէի աչքիս առջեւ, ի՛նչ այլանդակ կեանք մը կը վարէի, ի՛նչ անկանոնութիւններ կային մեր կենցաղավարութեան մէջ...: Օր մը հարուստ էինք, հետեւեալ օրը աղքատ: Ցնորեցուցիչ պարահանդէս մը կուտայինք. բոլոր թերթերը կը նկարագրէին զայն. բոլոր Բարիզ կ'ուզէր որ հրաւիրուէր հոն. կը պարէին, կ'ուտէին, կը խմէին մինչեւ առտու. ամէն մարդ կը մեկնէր յափշտակուած, և երբ ա՛լ սրահներուն մէջ մարդ չէր մնար, մայրս կը հաւաքէր իր գոհարեղէնները, շրջազգեստները և կը ղրկէր Մօն-տը-Բիէթէ, վճարելու համար պարտքերը հայելավաճառին և կահաւորողին որոնք ապառիկ չէին ձգեր...: Քանի՛ քանի անգամներ իշխանի մը պէս ճաշած եմ ցորեկը և իրիկունը խնձորով մը ժամանակ անցուցած եմ: Ինչ զուարթ անհոգութիւն մըն էր կեանքը, այդ ամէն անկանոնութեանց մէջ...: Ինչպէս բանի տեղ չէր դրուէր հարստութիւնն ալ, թշուառութի՛ւնն ալ...: Եւ պարտապահանջնե՛րը..., ա՛հ, անոնք օրը հազար անգամ կ'երթային, կուգային, մերթ ժպտելով, մերթ բարկացած, բայց միշտ իրենց մտադրութեան վրայ հաստատ. մերթ թուղթերու տրցակով մը կուգային, մերթ դատարանի բարապանով մը: Ահ, եթէ այդ միջոցին մէկը ինծի բանէր ու ըսէր. «Տղա՛ս, զգուշացիր, տրուած այս օրինակին մի՛ հետեւիր, կեանքը պէտք չէ որ այդպէս ըմբռնուի. պիտի գայ օր մը ուր գուցէ մորդ անցեալ մեղքերը, հաշիւները քեզի չպիտի հարցնեն. բայց դուն կրցածիդ չափ անոր զաւակը ըլլալդ ծածկէ և եղիր քու գործերո՛ւդ զաւակը...»: Բայց ես, առանց խորհրդատուի, ինքզինքիս ձգուած, ապրեցայ այնպէս ինչպէս տեսած էի չուրջս և գէ՛շ ապրեցայ մինչեւ այն օրը երբ ձեզի հանդիպեցայ...: Այն ատե՛ն միայն հասկցայ թէ ինչ է պարկեշտութիւն ըսուածը, ճշմարիտ սէրը ճանչնալով:

—Հիմա կ'աշխատի՞ք, կը հարցնէր Ճիւլիա գորովանքով:

—Դեռ ոչ, բայց գործ կը փնտռեմ:

—Է, ինչպէս կ'ապրիք. իրաւունք ունիմ այս բանը հարցնելու, քանի որ ձեր մտերիմն եմ:

—Օ՜հ, կը պատասխանէր Սավարի այս վայրկեանին. մեծ բանի մը պէտք չունիմ ապրելու համար. անցեալին պէս գրպանիս մէջ միշտ լեցուն ոսկիներու պէտք չունիմ հիմա. փափաք չունիմ առտուները Անտառ երթալ պտտելու, կամ գիշերը Օբերայի ներկայացման գտնուելու: Կ'արթննամ և առաջին մտածումս կ'ըլլայ «Այսօր ժամը քանի՞ին պիտի տեսնեմ զինքը»: Կը հագուիմ, փութով կը ճաշեմ. քիչ մը կը պտտիմ ձեր փողոցին մօտ, մինչեւ այն ատեն երբ հոս գամ: Կը մնամ հոս մինչեւ որ զիս ճամբէք, և ժամանակիս մնացած մասը կ'անցընեմ ձեզի խորհելով...

Այն ատեն Ճիւլիա կը փորձէր խելացիօրէն խօսիլ անոր հետ, իբր բարեկամ, իբր քոյր: Կ'ըսէր թէ պէտք է ապագան խորհիլ և պէտք է պայքարիլ սիրոյ մը դէմ, որուն ինք, Ճիւլիա չէր կրնար պատասխանել:

—Համակրած եմ ձեզի, կ'ըսէր տիկին Վիտալ. ասիկայ ձենէ չեմ կրնար ծածկել: Իրաւցնէ կը հաւտամ թէ դուք ամբողջովին պատասխանատու չէք ձեր մոլորումներուն, և թէ խիստ կերպով կը դատեն ձեզ: Շնորհակալ եմ ձեզի անկեղծ ըլլալնուդ համար ինծի հետ և տեղեկացնելնուդ համար ձեր անցեալը, որ մութ պիտի մնար ինծի, եթէ չըլլային խոստովանութիւններդ: Այս բանին համար աւելի կը յարգեմ ձեզի. բայց յարգանք, բարեկամութիւն միայն պէտք է ըլլայ մեր միջեւ, սէրը պէտք է վտարուի մեր յարաբերութիւններէն: Իրարու հանդէպ բարի և անկեղծ գորով մը ունենանք: Ինչպէս դուք, ես ալ գըրեթէ մինակ եմ աշխարհի մէջ. ինծի ընտանիքի և բարեկամի տեղ դրէք և յարգեցէք այն արցունքները զորս կը թափեմ տակաւին:

Կը յայտնէր ինչ որ կ'ուզէր, կամ աւելի ճիշդը ինչ որ կը կարծէր ուզել: Երդում կ'ընէր գոհանալու անով ինչ որ իրեն կ'ընծայուէր, ա՛լ մէյ մըն ալ չխօսիլ սիրոյ վրայ. և վայրկեան մը ետք երբ ամէն բան կը դառնէր ու կը կչռէր, երդումը կ'եղծանէր:

Այն օրէն ի վեր երբ Սավարի բանի ներս մտած էր դեռատի այրիին տունէն, օրերը այսպէս կ'անցնէին, միօրինակ, առանց քայլ մը առաջ կամ ետ երթալու: Երկուքին ալ սէրերը գաղտի աճում մը կ'ունենային, բայց տեսակ մը անհամարձակութիւն կը տիրէր անոնց վրայ:

Այս միօրինակ կեանքը սակայն, օր մը խանգարուեցաւ անակնկալ պատահարով մը:

(Շարունակելի)

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
ՎԿԱՅԵԱԼ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ԲԵՐԱ, ՍՈՒԹԼԷՐԱՃԻ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՒ 4
(ԹՈԳԱՏԼԵԱՆ ՍՐՃԱՐԱՆԻ ԴԻՄԱՑԻ ՓՈՂՈՑԻՆ ՄԷՋ)
ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9ԷՆ 3 (Ր.Ե.)
Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

ՈՍԿԻ ՄԻՏԱԼ, ՓԱՐԻԶ 1900

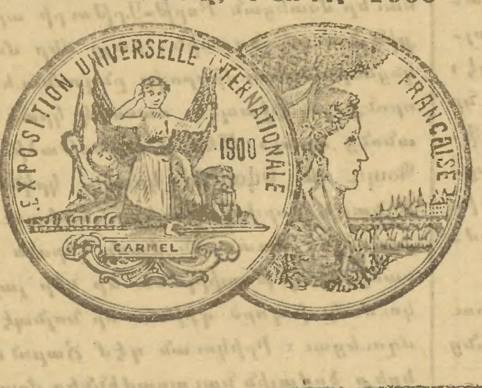

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ-ՔԱՐՄԷԼ ԸՆԿ.
ԱՆԱՐԱՏ ԳԻՆԻՆԵՐ ԵՒ ՔՕՆԵԱՔՆԵՐ
ՌԻՇՕՆ ԼԸ-ՍԻՕՆԻ (Պաղեստին) մեծ մառաններէն
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ. — ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ԵՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ
Ղալաթիոյ Քարափը, Սիբէ Ֆրանսէզ, թիւ 145—147

Բարիզի բժշկ. կաճառին բրօֆէսէօր Ժ. ԲՈՒՇԷԻ
Պօստոյի գիտական Կաճառէն Բրօֆ. ԿԱՅՕՆԻ
Համպուրկի քաղաքապետութեան քիմիագէտ Ս. Է-ՆՕՔԻ և այլ նշանաւոր գիտուններու վկայութեամբ,
ՄԵՐ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԵՆ
ԲՆԱԿԱՆ, ՕԳՏԱԿԱՐ ԵՒ ԴԱՐՄԱՆՈՂ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԵԼ
ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԻՆ

ՎԱՃԱՌԱՆԻՇ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՏԱՆ
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
Զ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ
Պոլիս, Չագմագճըլար Եօգուշու թիւ 64
ԸՆԹԱՑՔ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ

Դպրոցի Գիրք (Մանկապարտէզի համար). Ա. մաս.— ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ ու պարզ նախադասութիւններ. Այբ-բենի ուսուցման դժուարութիւնը նարբուած է մանկավարժական հասկնալի հրահանգներով, բան մը որ ցարդ գոյութիւն չունէր: Տղաքը զբօսցնող նո՛ր ու գեղեցիկ պատկերներ տպագրուած ընտիր թղթի վրայ. էջ 32, գին 20 փր. 100ը 25 և 50ը 15 ղրշ.:

Բ. ՄԱՍ.— Դիւրահասկնալի ընտիր ընթերցումներ, զարդարուած նեցաւորական, գեղեցիկ ու նո՛ր պատկերներով, որուն ընդարձակ յառաջաբանին մէջ որոշ ու մանրամասն բացատրուած է Այբ-բենը սորվեցնելու ամենադիւրին եղանակը. էջ 63. գին 2 ղրշ. 100ը 100 և 50ը $62^1/_2$ ղրուշ:

Նոյնը՝ երկու մասը մէկտեղ կազմուած, գին 100 փր. և 100 հատը՝ 125 ղրշ. փոխադրման ծախքը գնողին վրայ: Անխտիր ամէն դպրոցի մէյմէկ օրինակ ձրի կը ղրկուի, փոխարէն 30 փարա փոստի ծախքի:

Արդէն հրատարակուած են՝ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ (Տարր. Ընթացք) ԴՊՐՈՑԻ ԳԻՐՔԸ.

Նխպտ. տարի պտկէր.	էջ 128	Գին 3 ղշ.	
Ա. » »	» 128	» 4 »	
Բ. » »	» 156	» 4 »	

Իսկ չորրորդ մասը (Միջին Ա. Տարի) աւելի ընդարձակ ու չահեկան պարունակութեամբ. մամլոյ տակ է:

Ցանձնարարութիւնները պէտք է ղրկել ուղղակի յօրինողին հասցէով՝ առանց միջնորդի, թէ՛ մեծագոյն զեղչը առնելու և թէ՛ խաբեբայութեանց զոհ չըլլալու համար:

Վ. Յ. Ցակոբեան ԱՆԳՂ-ՀԱՅ. բառագիրքը կը գտնուի միմիայն մ'ս գրատունը. գին 85 ղրշ. փոստի ծախքով. ինչպէս նաև Ե. Տէմիրճիպաշեանի յօրինած Հայ-Գաղ. բառգիրքը, որ իր վերջը յաւելուածներու կարեւոր բառագրքոյկ մը կը պարունակէ. գին 15 դահ.: Զեղչ գոհացուցիչ:

Ամէն վճարում Պոլսոյ մէջ եւ կանխիկ է

ԻԲԷՔԼԻ ԳՈՒՄԱՇ ՄԱՂԱԶԱՍԸ
Պէյ Օղլունտա Տօղրու Եօլտա, Սուրբ Անթուան Քիլիսէսի եանընտա 375
ԾԱՆ ԳՕՏՖՐԱՆ
[ԲԱՐԻ ԼՕՆՏՐԸ]
Իպէու մաղազատա հէր նէվ իփէքլի մօտա գումաշլար սաթըլըր: Կէրէք էնվէնիյէթեէ վէ կէրէք մալլէրին խասըլըղընը, Թէչրիֆ պույրուլան բաղպէթլու միւշթէրիլէրիմիզ պիրինճի տէֆատա կէօրիւպ մէմնուն օլաճագլար տըր:

Մեծ Պահոց առթիւ կը յանձնարարուի
ԿԵԱՆՔԸ ԱՌԱՆՑ ՀԱՒԱՏՔԻ
ՔԱՐՈԶԱԳԻՐՔԸ
ԳՐԵՑ
ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆՑ
Կեդրոնատեղին է Պալենց Գրատունը:
Կը գտնուի նաև բոլոր Հայ գրավաճառներուն քով: Գին 5 դահեկան:

ՏՕՔԹԷՕՐ
Վաանթէն Նալբաս
Վկայուած Բարիզի Բժշկ. Կաճառէն
ԿՆԱԽՏԱԲՈՅԺ — ՍԱՆԿԱԲԱՐՁ
Մասնագէտ թոքային, ստամոքսային, լեարդի, աղիքի հիւանդութեանց, ինչպէս նաև գաղղիական և ջղային ախտերու: Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր առտուընէ մինչեւ կէս օր Սիրքէճի «Թուրքիա» դեղարանը, և կէս օրէ ետք, իր մասնաւոր դարմանատան մէջ Բերա, թիւ 1, Քիւչիւք-Բարմաք-Գաբու փողոց:

ՏՈՔԹ. Գ. ԱԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ
ԲԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ ՎԿԱՅՈՒԱԾ
Մասնագէտ՝ ջղային եւ ստամոքսի հիւանդութեանց
Երկար տարիներ Բարիզի հիւանդանոցներու մէջ վերոյիշեալ հիւանդութիւնները ուսումնասիրելով՝ աշխարհահռչակ Սալբէթրիէր հիւանդանոցին մէջ ալ կարեւոր պաշտօններ վարած և նշանաւոր Բրօֆ. Ռէյմօնի ու Մաթիէօի քլինիքներու մէջ կատարուած աշխատութեանց մասնակցած ըլլալով՝ վերջերս հաստատուած է Բերա, Մեծ փողոց Աղա Ճամիի մօտ թիւ 124 դարմանատունը, ուր ամենավերջին դրութեամբ կատարելագործեալ գործիներու միջոցաւ կը դարմանէ իրեն դիմող հիւանդները ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 1էն մինչեւ 4: 18—24

ՊԷՕՅԻՒՔ ԷԼՊԻՍԷ ՄԱՂԱԶԱՍԸ
Գ. ԷՐՄԷՆԵԱՆ ՎԷ ՇԻՐՔԷԹԵԱՍԸ
Իսթանպոլ, Սուլթան Համամընտա Թօփալեան խանընտա բէքմիլ 2ՙ գաթընտա

Էլպիսէ մաղազալարը միյանընտա հէման է'ն էսկի վէ էն զիյատէ քէսպի էմնիյէթ իթմիշ օլան վէ 1871 սէնէսինտէ թէէսիս օլունան Գ. ԷՐՄԷՆԵԱՆ պէօյիւք էլպիսէ տէբօզիթօսը, էսկի նամ ու իտիպարընը վէ միւքիանընը ասլա թէպտիլ իթմէտիքտէն մաատա, սահիպ վէ միւէսսիսի պու տէֆա պիր գաթ տահա իպլիպաթ վէ թէքէմմիւլէ պէզլի ղայրէթ իտէրէք, Թօփալեան խանընտա ումում իքինճի գաթընը քէնտուսինէ հասր վէ մաղազըսընը թէվսիւ էյլէմիշ տիր:

Քէնտի մաղազա միւսթախտէմլէրինտէն պաշլըարընըն Սուլթան Համամ ճիվարընտա եազընէն քիւչաք իթմիշ օլտուգլարը էլպիսէ մաղազալարըյլա Գ. Էրմէնեան մաղազալարընըն ասլա վէ գաթան իրթիպաթ, վէ ալագասը եօգ տուր:

Պու ճիհէթլէ տըգգաթ պույրուլմասը րիճա օլունուր:

Էլպիսէ իշթիրա իթմէք արզու իտէնլէրին էվվէլճէ պիր տէֆա Թօփալեան խանընըն իքինճի գաթընտա Գ. Էրմէնեան մաղազալարընը թէշրիֆ իթմէլի տիրլէր:

1. Օրատա մէվճուտ էլպիսէլէրին սօն մօտա գումաշ վէ պիչիմլէրինի,
2. Գումաշլարըն մէթանէթ վէ զէրաֆէթինի,
3. Ֆիյաթլարըն ղայէթ միւթէտիլ, վէ էլվէրիշլի օլմասընը:

Րէյիւլայն կէօրէն միւհթէրէմ միւշթէրիլէրին մէզքիւր մաղազալարըմըզտան այըրըլմայաճագլարընտա գավիյէն էմինիզ:

ՖԻՅԱԹ ՄԱԳԹՈՒ
ԲԱԶԱՐ ԿԻՒՆԼԷՐԻ ՏԷ ԱՉԸԳ ՏԸՐ

ՏՊԱՐԱՆ
ՆԵՐՍԷՍ Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ - ՎԻՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
Կ. Պոլիս, Քիւչիւք Եէնի խան

Տանօթ Տպարանս, յարգոյ հասարակութենէն վայելած համակրանքէն քաջալերեալ, այս անգամ բերել տուած նորանոր մեքենաներու շնորհիւ պատրաստ է ամէնէն դժուարահաճներն իսկ գոհ ընել:

ՄԱՔՈՒՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԵՒ ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

Տպարանիս մէջ կը պատրաստուին, Նամակագլուխներ, պարտամուրհակներ, փոխանակագիրներ, չէքեր, հարսանեկան տոմսեր, հրաւիրագիրներ, ազդեր, ցուցակներ՝ ամէն լեզուէ, ինչպէս նաեւ վաճառականաց վիմագրական, տպագրական և կազմի վերաբերեալ ամէն տեսակ գործեր:

«Մանօազը» կը պատրաստուի կէս ժամուան մէջ
1000 նամակագլուխ 10 ղրուշ, 100 այցեքարթ 5 ղրուշ
100 ղրշ.ի ապսպրանք ընողին մէկ տուփ այցեքարթ կը նուիրուի:
Գաւառներէ եկած ամէն յանձնարարութիւն փութով և գիւրամատչելի կերպով կը կատարուի:

Լ'ՈՒՆԻՕՆ
ԵԱՆԿԸՆԱ ԳԱՐՇԸ ՎԷ ԷՕՄԸՐ ԻՉՈՒՆ ՍԻԿՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄՊԱՆԻԱՍԸ
1828 ՎԷ 1829ՏԱ ԹԷԼՍԻՍ ԻՏԻԼՄԻՇ
Բարիստէ Բլաս Վանտօմտա, 9 նումէրօլու տաիրէի խուսուսի:

ՀԱՐԻՔԱ ՇՈՒՊԷՍԻ
Սէրմայէ վէ իհթիյաթ 119,000,000 ֆր.
1902նին մագպուզաթը 24,000,000 »
Էօտէնէն զիեան 279,000,000 »
Սիկուրթալը խանէլէրին գըյմէթի 21,500,000 »

ԷՕՄԸՐ ՇՈՒՊԷՍԻ
Սէրմայէ վէ իհթիյաթ 158,000,000 ֆր.
1900 մագպուզաթը 12,000,000 »
Էօտէնէն զիեան 129,000,000 »
Սիկուրթալը էօմիւր 272,000,000 »

L'UNION DE PARIS 1828

ՊՈՒ ՇԻՐՔԷԹ զաճէթ միւսաիտ չէրաիթ իլէ Թիւրքիատա սիկուրթա գապուլ իտէր
ՀԷՕՄԻՒՐ ՍԻԿՈՒՐԹԱՍԸ տախի միւխթէլիֆ սուրէթտէ վէ խուսուսի էհվէն ֆիատլըա էօմիւր սիկուրթա իտէր:
ՇԻՐՔԷԹԻՆ ՊԱՆԳԱՍԸ «Պօն... ...ա. Սթամպօլ Աձանսը տախի Սթամպօլտա Սուլ... ... Օղլու բօսթահանէսինտա տըր:

ՍԻՆԿԷՐ
ՀԱՑԹԱՑԹԻԶ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ
THE SINGER MANIFACTURING Co.
ՍԻՆԿԵՐԻ կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատ... որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարներն լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել: Սինկէր ընկերութիւնը ցարդ 400է աւելի պատուոյ վկայական և շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն:

THE SINGER MANF C. CO. TRADE MARK

Մասնաճիւղեր՝ բովանդակ Թուրքիոյ մէջ:

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն ՍԻՆԿԵՐ Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ:

ԲԵՐԱ՝ 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց թիւ 343 և 343 կրկին: 2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի դիմաց:
ԳԱԼԱԹԱ՝ 1. Սինկէր խան, Թիւնէլին ետեւ: 2. Թրամվէյի կայարանին դիմաց
ՊՈԼԻՍ՝ 1. Սուլթան Համամ թիւ 2: 2. Սուլթան Պայազիտ. Թրամվէյի կայարանին դիմաց թիւ 13:
ՍԿԻՒՏԱՐ՝ Զորշը պօյի թիւ 120:

ԴԱՍԵՐԸ ԵՒ ՆԱՐՈԳՈՒԹԻՒՆՔ ՁՐԻ
Սինկէր Ընկերութեան Կեդր. վաչառատեղին կը գտնուի, Բերա Մեծ փողոց թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տունը:
Կեղծիքէն զգուշանալու համար վերի նիշն նախուշադրութիւն ընելու է:

ԱՐԴՈՒՆԱՐԴԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՉՄԱՆԵԱՆ
Այն ամէն փափկաճաշակ և չիք տիկինները և օրիորդները, որոնք կը փափաքին ճաշակի յարմար և վերջին նորաձեւութիւններուն համաձայն կաոնիթիրներ, պռօտէ, տանթէլ, ժապաւէն, սեղմիրան, հովանոց, գուլպայ և առաջնակարգ Ֆապրիքներու հատեղէններ և ուրիշ ամէն տեսակ նորաձեւութեան նիւթեր գնել, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ, պէտք է դիմեն՝
Մեծ Շուկայ, Գալփաքճըլար, թիւ 56
ԳՈՒԼԻՍՕՂԼԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ԴԵՂԱՐԱՆ
ԽԱՉԻԿ ՑԷՍՃԵԱՆ
261 Մահմուտ Փաշա Պաշի, աղբիւրին կից 261
Սոյն բազմամեայ դեղարանը, այս անգամ նոր կազմակերպութիւն մը ստացած ըլլալով, Խաչիկ Ցէսճեանի կողմանէ, քիչ ատենուան մէջ պատիւը ունեցաւ գնահատուիլ յարգոյ հասարակութենէն, որմէ քաջալերուելով այս անգամ պէտքը կը զգայ իրեն ուղղութիւնը և նպատակը ներկայացնել հանրութեան:

ՆՊԱՏԱԿ.— Գոհ ձգել իր յաճախորդները՝ դեղերու թարմութեամբ, դեղագրերու արագ և ճշդապահ պատրաստութեամբ, գներու չափաւորութեամբ և արուեստին խղճամիտ գործադրութեամբ:

ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ.— Մաքրութիւն, ապանեխման դրութիւն և պարկեշտութիւն դեղարանին սկզբունք եղած են:

Բանակցած է Եւրոպական տան մը հետ՝ ամէն շաբթու պատուաստի թարմ բիւպեր բերել տալու:

* * *

Ամէն օր Դեղարան յաճախող Հայ և օտարազգի բժիշկներէն յիշենք մասնաւորաբար հանրածանօթ բժիշկ Ալլահվէրտի էֆ.՝ որ ամէն Գշ. Եշ. և Շբ. օրեր ժամը 8—11 իրեն դիմող հիւանդները կը դարմանէ իրեն ծանօթ փորձառութեամբ և մասնագիտութեամբ, դեղարանին մասնաւոր դարմանարանը:

Ատամնաբոյժ Վռամշապուհ էֆ. Թաշճեան եւս ամէն առաւօտ սոյն Դեղարանը կը գտնուի և ակռայի հիւանդութիւնները կը դարմանէ, պատրաստելով նաև արհեստական նուրբ ակռաներ:

ԴԵՂԱՐԱՆԸ ՈՒՆԻ ՆԱԵՒ ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՍՊԱՍ

ՑԷՆԻՔՍ ՕԹՐԻՇԻԷՆ
ԿԵՆԱՑ, ՀՐԴԵՀԻ, ԾՈՎՈՒ
ԿԱՅՍ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՎԻԷՆՆԱ 1860ԻՆ
Գրասենեակ Հասօբուլօ խան, թիւ 52, 53, 54, 55, 56
ԼԻԱԶՕՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ՝ Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

Ֆէնիքս Օթրիշիէն Ընկերութեան կենաց ապահովագրութեան օրինակ մը.—
35 տարեկան մէկը որ կ'ուզէ ապահովագրուիլ Ֆէնիքս Օթրիշիէն ընկերութեան 20000 ֆր.ի և քսանհինգ տարուան համար, տարեկան 925.80 ֆր. պիտի վճարէ. ու պայմանաժամուն պիտի ստանայ 31266 ֆրք. հնչուն դրամ ամբողջովին: Իսկ եթէ մեռնի զոր օրինակ, 10 տարիէն իւր ժառանգորդները անմիջապէս պիտի ստանան 21314.62 ֆր.:

Այս ամէն գումարներ ԱՆՈՒՐԱՆԱԿԱՆ չեն, այլ ԻՐԱԿԱՆ, և Ֆէնիքս Օթրիշիէն ընկերութիւնն այս գումարներուն վճարումն կ'երաշխաւորէ իւր բոլորով:

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Պոլիս, Պահչէ Գաբու, Պին Պիր Ջէօիտ դիմաց
ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ամէն առաւօտ կանուխ կը գտնուի Սկիւտար, ի ճամլըճէ, Տօղրամաճը փողոց իր բնակարանը: Ամէն օր 5—11 դիմել Պոլիս, Պահչէ Գաբու, Պին-Պիր-Ջէչիտին դիմաց:
Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

ՍԱԹԼԸՔ ԽԱՆԷԼԷՐ
Գումգաբուտա Գուլլուք սօգագընտա Ճամիի շէրիֆ գարշուսընտա միւքէրրէր 6 նումէրօլը 2 պապ խանէ 3չէր օտա, պիրէր մաթպախ, պիրէր մըգտար պաղչէ, պիրէր գույու, նէզարէթը քեամիլէյի վէ մահիյէ 6չէր մէճիտիյէ իճար կէթիրիր. կէօրմէք արզու իտէնլէր տէրունինտէքի միւսթէճիրլէրէ Թարաֆընտան վէ բազարլըղը Մերճան Չարշուսընտա Բամուգճըլար իչէրիսինտէ 13 նումէրօլը մաղազատա եօրկանճը Խաչկիւտարը Մէհմէտ էֆ. իլէ իճրա օլունաճագ տըր: 5—6

Տէր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Տ. ԳԱՑԸՒՐԵԱՆ